

GHEORGHE COSTEA

VIATA
DE
MUSCHETAR

COLECTIA „OMUL NOU“

1952

Gheorghe Costea

V I A T A de M U S C H E T A R

Colecția "O m u l N o u"

1 9 5 2

CUVANT INAINTE

Rândurile date publicității de camaradul Gheorghe Costea sunt un prilej de multiple și rodnice reflexiuni.

Gheorghe Costea este unul dintre puținii legionari în viață dacă nu chiar unicul - care poate depune mărturie pentru toate momentele mari din trecutul Legiunii, începând de la primele ei manifestări. A avut norocul să se numere printre cei dintâi membri ai Frățiilor de Cruce - organizație concepută și realizată în spirit legionar, înainte de constituirea publică a Mișcării. Și de atunci încolo unde nu-l întâlnim! Muncind la grădinăria de la Iași, la cărămidăria de la Ungheni, făcând negustorie la M-tirea Văratec, în marșul din Bucovina, în manifestațiile din Basarabia, în prigoana din 1933-34, în taberele de muncă, în lagărele lui Armand Călinescu, la 3 Septembrie. Odată cu amintirile lui, trecem în revistă toate cuiburile de luptă și de glorie ale Mișcării.

Extraordinarul acestei existențe îl constituie două aspecte ce rar se întâlnesc în viața unui legionar: de a fi fost prezent în creștetul evenimentelor, acolo unde Legiunea se războia pe pozițiile cele mai înaintate și unde se decidea soarta ei; de altă parte, de a fi scăpat teafăr din toate aceste acțiuni de mare îndrăzneală și risc. Faptul este atât de neobișnuit în analele

Mișcării, după ce cunoaștem sistemul ce a funcționat în România ca să fie răpusă întreaga elită legionară, încât trebuie să-i acordăm o atenție deosebită.

Gheorghe Costea e un rezumat viu al istoriei legionare. În sufletul lui și-au făcut loc atâtea apariții eroice, atâtea întâmplări năpraznice și atâtea sacrificii dureroase! Din bogata lui experiență, el ne-a împărtășit ceea ce a crezut a fi mai de preț pentru camarazii lui și pentru zilele de mâine ale neamului.

La 25 de ani de la întemeierea Legiunii, camaradul Gheorghe Costea ne oferă o carte de o valoare documentară necontestată. El nu are nevoie să scrie istorie din ce a auzit de la alții și nici să-și imagineze cum s'au petrecut lucrurile, în realitate, căci deține adevărul de la izvorul lui primordial, care este propria lui viață, strâns împletită cu viața Legiunii. Sunt pagini în această carte care întregesc în anumite locuri Cartea Căpitanului și continuă ceea ce trebuie să urmeze în volumul al doilea.

Gheorghe Costea este mușchetarul care nu cunoaște mulțumire mai mare decât aceia care ți-o dă lupta. Purtată cu încredere, cu voie bună și călăuzit de un instinct care nu dă greș în cele mai grele situații: instinctul luptătorului. Acolo unde Legiunea luptă și se jertfește - ne învață această carte - acolo este sufletul ei.

Iunie 1952

Horia Sima

FRĂȚIILE DE CRUCE

Primele începuturi

Ideea de a întemeia o organizație aparte pentru tineret este a Căpitanului. Ea a încolțit în mintea lui în vremea când se afla în închisoarea Văcărești. I.A.N.C.-ul, se gândea Căpitanul, să rămână organizația politică propriuzisă, iar tineretul să nu mai apuce drumurile tulburi ale politicianismului, ci, de la început, să crească sub aripa ocrotitoare a Frățiilor de Cruce.

Cel dintâi conducător și organizator al Frățiilor de Cruce a fost Ion Moța și cele dintâi mănunchiuri de frații au apărut în Moldova. În ordine cronologică, îi revine Iașilor onoarea de a fi înjghebat, în anul 1924, cea dintâi Frăție de Cruce. Aceasta însă n'a avut viață lungă. Indată după aceia, Focșanii și Galații au răspuns chemării Căpitanului. Frăția de Cruce de la Galați, în care mi-am făcut ucenicia legionară, a fost înființată în 2 Aprilie 1925. Primii ei membri s'au recrutat dintre elevii liceului "Vasile Alecsandri" și de la Școala Comercială, din localitate. Pe vremea aceia conducătorul Frăției nu se numea "șef", ci "căpitan" de frăție. Denumirea a căzut în momentul ce i s'a spus Căpitanului "Căpitan". Din prima serie a făcut parte Tocu, Stelescu, Bratu, Andreescu, Ioachim Marin, Ionescu-Remonto. Încă de pe atunci se stabilise obiceiul ca

șefii să se schimbe în fiecare an. Primul ei șef a fost Mihail Stelescu. Când am intrat eu în Frăția, în toamna anului 1926, șeful ei era Tocu Petre. După el conducerea a trecut în sarcina lui Ioachim Marin și apoi a lui Spănu Iordache. Din Frăția de Cruce dela Galați au făcut parte martirul legionar de mai târziu, Virgil Teodorescu, împușcat în timpul prigoanei lui Duca, și decemvirul Caratânsu.

Un caz interesant este al lui Ionescu-Remonto. Acesta deși ieșise din faza școlărici, s'a interesat activ de mersul Frăției până târziu de tot. Dacă o mai exista vreodată Frăție pe la Galați sunt sigur că îi va aparține câteva zile o mai avea. De altminteri la Galați se încetățenise un obicei care nu l-am văzut nicăieri în altă parte. Există o strânsă solidaritate între elevii din Frăție, studențimea legionară care se ridică se din mijlocul ei și organizația județeană. Separarea era greu de făcut. Tineri și mai vârstnici creșteau împreună. Matca tuturor era "Frăția". La bătăliile legionare participa "Frăția", deși cei mai mulți erau studenți sau intraseră în organizația politică a județului.

Moța a vizitat în câteva rânduri Frăția de Cruce dela Galați. Când venea, trăgea la dr. Leonida, căsătorit cu sora lui. De cele mai multe ori însă avea obiceiul să cheme al pe conducătorii Frăției la Iași.

La ședințele Frăției se citeau scrisori dela Căpitan și Moța - care veneau destul de des - se cântau cântece patriotice și se tratau diferite subiecte. Activitatea Frăției a fost foarte intensă. Pe vremea aceea erau la modă Ateneele Populare, destinate să servească acțiunii de culturalizare a masselor. Trei Atenee Populare din Galați s'au dezvoltat cu concursul nostru. În special, Ateneul "Stefan O. Iosif" ne-a oferit posi-

bilitatea să ne manifestăm pe la sate, încât atunci când a venit ordinul dela Căpitan ca să luăm contact cu masele populare, noi eram cunoscuți din turneele culturale ce le-am întreprins în județ.

Frăția de Cruce dela Galați a trăit momente de mare înfrigurare în timpul procesului Căpitanului dela Turnu-Severin. Tineretul din F.d.C. a strâns fonduri, a răspândit Scrisorile către elevii ale Căpitanului, din închisoarea Galata, și a dat bătălia pentru înscrierea printre apărătorii cât mai mulți oameni din Moldova de Jos. Acțiunea tineretului a avut răsunet în populația Covurluiului și a județelor învecinate. Sute de oameni și-au trimis adeziunea ca apărători la proces și mai mulți au ținut să fie prezenți la debateri.

CEA DINTAI ÎNTREPRINDERE COMERCIALĂ A MISCĂRII

Stim că primele incidente și provocări ale poliției dela Iași, care a dus apoi la desnodământul împușcării lui Manciu, s'au petrecut în grădina dnei Ghica, unde elevii din Frăția de Cruce Iași lucrau la cultivarea zarzavatului.

Lucrul s'a reluat la grădina dnei Ghica în primăvara lui 1928, după întemeierea Legiunii, produsele ei servind la alimentarea cărămidăriei dela Ungheni. "Căminul Cultural" era neterminat. La greutatea materiale ce le avea Căpitanul cu ridicarea lui, s'a adăugat și ura oarbă a lui Bejan, membru al LANC-ului, care intentase proces Căpitanului, reclamând restituirea terenului pe care-l donase pentru construirea lui. La un moment dat, Căpitanul era atât de amărât pe chestia asta, încât îl bătea gândul să nu mai continue Căminul dela Râpa Galbenă, ci să înceapă o nouă clădire, în afară de Iași, unde să aibă toată libertatea de acțiune. Noua clădire trebuia să fie pe un loc retras, de reculegere, căreia se gândea să-i dea numele de Cetatea Arhanghelul Mihail, un de tineretului ce s'ar fi strâns acolo să fie sustras influențelor vătămătoare ale orașului. A părăsit această idee, continuând căminul, după ce, în prima instanță, acțiunea introdusă de Bejan fusese respinsă. Dar Bejan nu s'a lăsat. El a făcut apel,

procesul trăgându-se ani de zile și nici la biruința legionară din 1940 nu se terminase.

În vara anului 1928, F.d.C. dela Galați, vre'o 15 la număr participă în două serii la munca dela grădinărie și dela cărămidărie. Aproximativ o lună în fiecare parte. Eu am trecut prin amândouă taberile, iar în cursul lunii August am fost angajat într'o nouă acțiune. Cam la 100 km. depărtare de Iași se găseau Agapia și Văratec, două stațiuni climaterice în jud. Neamț, frecventate de multă lume în timpul verii. În aceste localități piața de zarzavaturi era acaparată de ovrei, cari le vindeau viligiaturistilor la prețuri exorbitante. Ce s'a gândit Căpitanul? Grădina noastră de zarzavaturi producea din belșug. Cu "căprioara", recent cumpărată, produsele noastre puteau fi repede transportate și asvârlite pe piața locală la prețuri mult mai mici. Se realiza și un câștig, iar, de altă parte, făceam și un serviciu vizitatorilor, curuțându-le punga de lăcomia speculatorilor. Succesul celei dintâi întreprinderi comerciale a Legiunii a fost desăvârșit. Tarabele ovrești au fost scoase din circulație grație mărfii proapete și prețurilor reduse. Lumea venea cu bucurie să cumpere la noi, știind că suntem legionari și că zarzavaturile vândute sunt produsul palmelor noastre, eu devenisem negustor de zarzavaturi la Văratec, iar Coroiu Virgil la Agapia. Raqu Mironovici, șoferul Căprioarei, se îngrija de aprovizionare.

Banii câștigați au fost folosiți pentru cumpărarea lemnului de ars la cărămidărie și pentru susținerea revistei "Pământul Strămoșesc".

MARSUL DIN BUCOVINA

În vara anului 1929, Căpitanul a proiectat un marș în Bucovina, cu tineretul Frățiilor de Cruce. Rostul acestui marș era să verifice calitatea elementelor cunoscute în Frăție, și, în același timp, să servească și ca școală de instrucție. Până atunci acest tineret numai sporadic avusese prilejul să se cunoască și să trăiască împreună. Deastădată, sub privegherea Căpitanului, experiențele fiecărei Frății trebuie să se contopească, găsindu-și o direcție și o expresie unică. Acest lucru era necesar să se îndeplinească, pentru că, în planul Căpitanului se deschidea o nouă fază în acțiunea Mișcării: contactul cu masele populare și, înainte de a se da drumul legionarilor la sate, trebuia să-i vadă ochiu în ochiu, pregătindu-i pentru misiunea ce-i aștepta.

La acest marș a luat parte Frăția de Cruce de la Galați, Frăția de Cruce din Focșani și Gura Humorului, la care s'au adăugat câteva elemente răslețe. În total, cam o sută. Concentrarea s'a făcut la Dărmănești, jud. Suceava, un târgușor, nod de cale ferată, la începutul lunii Iulie.

Legionarii veniseră cu hrana în raniță și erau echipați cu corturi și cu ceanuri.

De la Dărmănești am pornit pe jos la Suceava. Am dormit peste noapte în Cetatea Sucevei și, a doua zi, am asistat la o slujbă în biserica Sf. Gheorghe. Orașul l-am vizitat puțin. Cea mai mare

parte a timpului am petrecut-o în cetate, unde străjuia umbra lui Stefan cel Mare. Căpitanul ne-a vorbit mai tot timpul, răscolind în noi amintirile vitejești ale trecutului. Ne-am întors iarăși la Dărmănești, de unde am luat trenul coborând la Doxnești. De aici începe marșul propriu-zis.

Cel dintâi popas l-am făcut la Rădăuți. Aici am fost primiți cu toată căldura de Dl Iasinschi care s'a îngrijit de încartiruirea noastră. Fiind președintele comitetului școlar, ne-a pus la dispoziție internatul liceului de băieți. În oraș am intrat în formație de marș, cântând "Sculați Români", "Înainte", marșul școlii de infanterie dela 1917 și alte cântece. Vuiiau străzile de cântecele noastre și lumea privea cu mirare la grupul nostru prăfuit de drum, care înainta în pas voinicesc și cu privirile ațintite în zare comanda Căpitanului răsuna aspră și netemătoare. Ne simțeam puternici sub stăpânirea privirii lui, încât nu ne puteam imagina obstacolul pe care să nu îl înălăturăm din calea noastră.

Dimineața, la ora 5, a sunat goarna de sculare Direcția de drum: Mănăstirea Putna, trecând prin Vicov. De la această localitate am tăiat munții deadreptul și am ieșit la Mănăstire. Aici am rămas mai multe zile, călugării fiind bucuroși să ne aibă de oaspeți. Primul lucru la care s'a gândit Căpitanul a fost să roage pe preoți să înalțe rugăciuni pentru odihna sufletului lui Stefan cel Mare. Mi-aduc apoi aminte de un fapt care ne-a impresionat adânc. În incinta mănăstirii se găsește un bust în bronz al lui Mihail Eminescu, iar pe soclu sunt gravate faimoasele lui versuri: "Cine-a îndrăgit străinii..." Mâini sacrilege astupaseră însă cu ghips literele, încât abia se mai vedeau. Căpitanul a scos o baionetă și le-a curățat, una după alta, cu răbdare și evlavie. Zi-

lele câte am stat la Mănăstire le-am petrecut făcând teme de luptă pe dealurile din împrejurimi. Programul era aspru, soldătesc. Căpitanul care avea o educație militară, voia să imprime legionarilor simțul și mentalitatea îndatoririlor ostășești.

Al doilea obiectiv al marșului nostru a fost Câmpulungul. Dar, în loc să umblăm pe drumurile obișnuite, Căpitanul ne purta prin locurile cele mai grele. De multe ori ne prindea noaptea în pădure. Aprindeam focuri, ne pregăteam mâncarea și adormeam, răpuși de oboseală, sub corturi. În drumul nostru am dat de satele Ruși și Moldovița. Înainte de a intra în ele, un țăran ne-a anunțat că vom fi atacați de jidani, cu ajutorul unor bi-eți muncitori dela o fabrică de cherestea. Grupul a fost organizat pentru reacțiune. Într'adevăr la intrarea în sat, câțiva localnici, ațâțați de jidani, au căutat să ne împiedice. Dar a fost suficientă reacțiunea grupului înaintaș ca să se liniștească lucrurile. Când a apărut grosul trupelor noastre în sat nu mai era nici o problemă de rezolvat. Căpitanul a strâns tot grupul în fața casei ovreiului care organizase lovitura și ne-a vorbit că va veni vremea ca să facem pe jidani să înțeleagă în ce țară trăiesc. După ce și-a sfârșit cuvântarea, a tăiat o svastică în treptele de lemn ale casei ovreiului. Apoi am rămas în sat peste noapte, dormind la o școală primară, deși programul era să ne continuăm drumul, ca să demonstrăm jidanilor că nu ne temem de amenințările lor.

A doua zi, ne-am continuat drumul spre Vama-Câmpulung. În timp ce treceam în coloană de marș prin Vamă, șeful secției de jandarmi de acolo, împreună cu câțiva jandarmi, au încercat să ne oprească. Căpitanul, care mărselua în fruntea noastră, a dat ordin coloanei să-și continue marșul, iar

el a rămas să se lămurească cu șeful secției. Nu știu ce au discutat, dar, deodată, auzim o comandă puternică: "Legionari, ocolire la stânga împrejur, fuga, marș!" Cât ai clipi din ochi, ne-am schimbat direcția dar până să ajungem la Căpitan, jandarmii nu mai erau de găsit.

Am ajuns la Câmpulung. Am intrat în oraș, în sunetele gorniştilor, în formație de atac. Pană acolo am mers pe șosea. Dar înainte de a ajunge la marginea orașului, ne-am urcat pe niște coline împrejmuitoare. Era zi de sărbătoare, praznicul Sf. Ilie. Lume multă pe străzi. În fața curții lui Sebastian Erhan, care era căpitanul arcașilor din Câmpulung, se adunaseră arcașii și incinseseră hora. Căpitanul ne-a dat ordin să dăm năvală asupra orașului, să ne imaginăm că se află în mâna inamicului și trebuie recucerit de noi. "Asaltul" s'a petrecut fără incidente. Am coborât ca o vijelie de pe crestele colinelor în urale și sunete de trompete. Lumea ne privea mirată nestiind de unde au apărut dintr'odată atâtea cămăși verzi. Am fost primiți călduros de populație. Ajunși în dreptul casei lui Erhan, ne-am prins și noi în horă, înfrățindu-ne cu arcașii.

Momentul apariției grupului legionar condus de Căpitan la Câmpulung este deosebit de important pentru istoria Legiunii. Căci în acest moment începe munca de organizare la sate. Acțiunea dela Câmpulung este un preludiv al hotărârii Căpitanului de a pătrunde în masele populare. Mulți dintre prietenii mai vechi ai Căpitanului, originari din Câmpulung și cunoscuți de el din luptele anterioare, s'au pus la dispoziția Mișcării. E Erhan nici să nu mai vorbim. Casa lui devenise un fel de han al legionarilor.

Dela Câmpulung am pornit spre Rarău. Înainte de a ajunge la schitul lui Petru Rareș, unde am poposit peste noapte, Căpitanul a oprit coloana

în apropiere de Pietrele Doamnei, în dreptul unui trunchiu de copac retezat, pe suprafața căruia se distingea o svastică. "Aici mi-am făcut coliba - începe să povestească cu glas blajin - și am stat cu Moța, după ce am ieșit din închisoare (procesul complotului studentesc). Ne aflam într-o situație grea - continuă după o scurtă pauză. - Aici am pus la cale începuturile celor ce se văd astăzi și a ceea ce va fi viața de mâine a neamului românesc". Pe Rarău am stat mai multe zile, dormind unii în clăi de fân, iar alții în chiliile schitului. Timpul ni-l petreceam executând teme de luptă. La despărțire, Căpitanul a scris câteva cuvinte în cartea de oaspeți a schitului.

La plecare am executat următoarea temă de luptă: "Cum se poate trece un râu vijelios". La poalele Rarăului ne aștepta Bistrița cu valurile ei repezi, ca să facem demonstrația temei. Eram îmbrăcați și cu tot echipamentul la noi. Ne-am prins de brațe unul de altul și într-o singură linie am înaintat în mijlocul apei năvășe. Pe unii îi lua apa pe sus, de nu mai atingeu pământul cu picioarele, dar toți împreună am isbutit să ne menținem și să ieșim cu bine la celălalt mal.

Am luat-o apoi în susul apei, în direcția Vatra-Dornei. Abia sosiți aici află Căpitanul că jidani din localitate vor să provoace incidente cu legionarii pentru a sili autoritățile să intervină, făcându-ne imposibilă șederea. Ori cum Căpitanul avea de gând să stea mai multe zile în Vatra-Dornei, ne-a consemnat pe toți la Internatul liceului unde am fost primiți să dormim, interzicându-ne categoric accesul în oraș. Vreo câțiva legionari au cerut totuși învoire să meargă în oraș, pentruca să ceară telegrafic bani de acasă, deoarece mâncarea ce-o aduseră cu ei abia

se mai vedea pe fundul sacului. Căpitanul le-a dat învoire, dar cu ordinul sever că "chiar dacă vor fi palmuiți de jidani să nu răspundă". În oraș lucrurile s'au petrecut altfel. Ovreii recunoscând pe legionari după portul cămășii verzi, s'au năpustit asupra lor, cu insulte și amenințări. Cum numărul jidanilor se tot mărea și erau în primejdie să fie linșați, legionarii au trecut peste ordin și au reacționat din necesitatea de a se apăra. S'a petrecut o busculadă, în decursul căreia legionarii n'au stat inactivi și în cele din urmă au izbutit să se desprindă de grupul lor amenințător. Totuși, pentrucă n'au executat ordinul lui, Căpitanul a anunțat pe legionari că întrerupe șederea în Vatra-Dornei și pentru a doua zi de dimineață, la ora 5, să ne pregătim de plecare.

A doua zi, am trecut la Dorna-Candreni, unde am poposit câteva zile, în care timp ne-am pregătit o plută. Am coborât cu pluta pe Bistrița pela Broșteni până la Hangu, unde s'a încheiat călătoria noastră pe apă. De aici am apucat șoseaua care duce la Piatra Neamț, de unde ne-am împrăștiat pe la casele noastre.

8 Noembrie 1929

Sărbătorirea patronului Legiunii la Iași, în 8 Noembrie 1929, are o deosebită însemnătate. Pentru întâia oară se întâlnesc legionarii din toată țara în orașul de unde a luat naștere Mișcarea. Nu eram mulți, dar ne simțeam puternici prin elanul ce vibra în sufletele noastre. În fața noastră se ridica, mândru și impunător, ca un simbol al României viitoare, Căminul Cultural Creștin, ridicat din munca tineretului din Frățiile de Cruce și a studenților dela Iași. Grupuri compacte de legionari au venit dela Galați, Focșani, Gura-Humorului, Iași și București, la care s'au adăugat legionarii răzleți din tot cuprinsul țării.

Locul de întâlnire a fost la Cămin. Ne-am încolmat în fața lui în ordinea următoare: mai întâi cei îmbrăcați în costume naționale, apoi cămășile verzi și la urmă legionarii cu hainele civile, încât formam trei pachete distincte. În coloane de marș, cu Căpitanul în frunte, am pornit spre Mitropolie. Înainte fâlfâia drapelul Legiunii: un steag tricolor, care avea țesut pe o parte icoana Arhanghelului Mihail, pe cealaltă, harta României Mari, aceiaș ca și cea reprodușă în revista "Pământul Strămoșesc", iar în vârful bastonului strălucea un vultur. La cele patru colțuri ale pânzei era câte o svastică. Am străbătut străzile Iașilor în cântece și fără incidente. La Mitropo-

lie, n'am încăput toți. Numai câteva coloane cu drapelul Legiunii a asistat la slujbă. S'a făcut o rugăciune pentru eroii neamului. Reîntoarcerea la Cămin a avut loc în aceeași formație. Îndată am urcat în sala festivă a Căminului, unde s'a ținut ședință solemnă. În cadrul ședinții am depus legământul și am primit săcușorul cu țărână o a doua serie de legionari, între care și ilustrul profesor Găvănescul. A vorbit apoi Căpitanul, înfrățindu-ne cugetele cu durerile și năzuințele neamului.

În sală, domnea o tăcere profundă. Nu se auzea decât glasul de aramă al Căpitanului. Nu era o întrunire oarecare, ci pare că se oficia o mare taină și puteri nevăzute poposeau în mijlocul nostru. Simțeam cum toate piedicile trebuiau să cadă în fața energiei cuceritoare a legionarului.

Cu acest prilej, Căpitanul a formulat și primele instrucțiuni pentru pătrunderea în masele populare. Galații trebuiau să se ocupe cu Moldova de Jos și Basarabia de Sud, iar lui Neculai Totu, cu grupul dela Iași, i s'a dat spre organizare Moldova de Nord și Bucovina.

ADUNAREA DELA CAHUL

Adunarea dela Cahul, descrisă pe larg de Căpitan în cartea lui, pe lângă faptul că servea noii perioade de acțiune în care intrase Mișcarea - contactul cu masele populare - avea și un sens simbolic. Pe dealurile din jurul Cahulului, se săvârșise trădarea lui Golia și tot aici tineretul României își dăse întâlnire, predicând un alt crez: contra trădării, contra acelor care se pun în slujba dușmanilor neamului.

Pentru a asigura succesul adunării dela Cahul, Căpitanul a recurs la o mare concentrare de forțe legionare. Au luat parte Radu Mironovici, Corneliu Georgescu, Banea, Totu, Eremeiu. La început, în 27 Ianuarie 1930 Căpitanul a trebuit să se dea îndărăt, fiind împiedicat să țină adunarea de forțe jandarmerești superioare. După o săptămână, a revenit cu sute de legionari și a ținut o adunare la care au participat peste 20.000 de țărani din jud. Cahul. Pentru întâia oară a luat parte la o întrunire legionară și tatăl Căpitanului, profesorul Ion Zelea Codreanu. Cuvântarea profesorului, care stăpâna perfect toate întonațiile limbajului popular, a stârnit un entuziasm de nedescris între miile de țărani.

EXPEDITIA DIN BUCOVINA SI MARAMURES

În baza celor stabilite de Căpitan la 8 Noiembrie 1929, Niculai Totu primise însărcinarea să organizeze Bucovina. El a plecat singur, cu gândul că se va putea sprijini în acțiunea lui pe forțele locale. Nădejdea lui era la arcași. Dar arcașii nu erau legionari. Există în sânul arcașilor un curent de simpatie pentru Mișcare, fără însă a fi avut vreme însă să ia forme durabile. Numai câteva căpetenii arcășești se atașaseră total de Mișcare și numai la Câmpulung, ca urmare a trecerii Căpitanului pe aici, în vara lui 1929, se putea vorbi de un început de organizare. Așa stând lucrurile, Niculai Totu se simțea destul de stâjenit în misiunea lui. De aceea trimite o telegramă Căpitanului la București unde se afla pe vremea aceea, cerându-i ajutor. Căpitanul hotărăște să plece o echipă de ajutor: Savin, Costea, Andrițoiu și Dumitrescu-Zăpadă. Dela Iași a venit Me-tea Ion.

Când am ajuns la Câmpulung, aflăm că Totu e asediat de poliție și jandarmi, într'un restaurant. Tragem la Erhan, unde ne consfătuim cum să rupem cordonul de polițiști și jandarmi din jurul restaurantului. Erhan avea doi cai năvălași. Ii înhămăm la o căruță și, chiuind și cântând cât ne ținea gura, trecem ca o vijelie prin cordonul de polițiști. Ne prezentăm lui Niculai Totu, dându-i raportul. Luăm împreună o mică gustare, apoi Totu

se adresează polițiștilor și jandarmilor cu cuvintele: "Ei, șefilor, acu să văd ce mai faceți că mi-au sosit leii". Nici n'a sfârșit bine vorba că scoate un pistol de alarmă din buzunar și întorcându-se spre noi, ne comandă: "După mine, marș!" Apoi cu pași calmi și hotărâți se îndreaptă spre cordon cu pistolul în mână. Cordonul se rupe în dreptul nostru și se face o cărare, lăsându-ne liberă trecerea. În această formație mergem până la procuror. Poliția și jandarmii ne urmează încetșor. A intrat numai Totu, în clădirea Tribunalului și i-a declarat Procurorului că el și ceilalți camarazi stau la dispoziția justiției, dacă are vreo măsură de luat contra legionarilor. Nu știu ce-o mai fi discutat cu Procurorul dar, după câțva timp, a revenit spunând că suntem liberi.

Ne-am reîntors la Erhan, unde am luat masa. În timpul acesta sosește inspectorul de siguranță Sfetcovici, de la Cernăuți, care ne pune în vedere să părăsim imediat orașul. Altfel, vor fi nevoiți să procedeze la evacuarea noastră cu forța. Totu n'a spus ba. Dar cum nu aveam bani de drum ca să luăm trenul sau autobuzul, dă ordin să se formeze coloana de marș spunând inspectorului de poliție că vom pleca din oraș pe jos. Autoritățile ca să scape mai repede de noi, știind că prin satele pe unde vom trece, vom răscoli lumea, ne-au oferit masina sau biletele de tren. Am preferat trenul, călătorind într'un compartiment de clasa două spre Bistrița Năsăud. La Vatra Dornei ne-am dat jos. Totu nu voia în ruptul capului să părăsească Bucovina. Acceptând oferta autorităților, el a voit să scape numai de urmărirea lor și să continue propaganda legionară într'o altă regiune din Bucovina. În gară însă am avut surpriza să constatăm că autoritățile locale erau înștiințate de trecerea noastră și ne-au luat în primire de-

cum am coborât din tren. Peste puțin timp sosește și inspectorul Sfetcovici cu mașina. Ne-a întrebat ce intenții avem și de ce nu părăsim regiunea aflată sub supravegherea lui? După o serie de discuții, ne dă voie să rămânem câteva zile în Vatra-Dornei, cu obligația să trecem după aceea în Ardeal și de acolo să ne risipim pe la casele noastre. Notez că mizeriile ce ni le făceau autoritățile nu aveau nicio bază legală, că nicio prevedere constituțională și nicio lege românească nu interzicea propaganda politică în oricare parte a țării. Poliția și jandarmeria săvârșeau acte de forță care desființau pur și simplu drepturile cetățenești înscrise în Constituție. Când noi ne opuneam abuzurilor administrative, apăram de fapt legea contra acelor cari o călcau.

Am profitat de timpul petrecut la Vatra-Dornei ca să reluăm legăturile cu flăcăii din împrejurimi, pe care îi cunoșteam din vara anului 1929. Am ținut ședință cu ei. I-am încunoștințat de marșul din Basarabia, proiectat de Căpitan pentru vara acestui an, și i-am pregătit sufletește pentru a rezista teroarei ce-o vor deslănțui autoritățile pentru a împiedica dezvoltarea organizației legionare din Bucovina. Ca să scape de noi mai repede, inspectorul Sfetcovici s'a oferit să ne transporte cu o mașină până la Prundul-Bârgăului, în județul Năsăud. Acolo intrând în raza altui inspectorat de siguranță, am fost lăsați în pace. Bine înțeles că siguranța din Bucovina n'a uitat să avertizeze autoritățile din Nordul Ardealului de prezența noastră. Cum la Prundul-Bârgăului autoritățile nu dispuneau de suficiente forțe jandarmerești, au făcut planul să ne aștepte la Bistrița și acolo să ne înhațe din nou, silindu-ne să părăsim și această regiune. Noi presimțind ceva, am schimbat direcția, îndreptându-ne peste Munții Rodnei, spre Maramureș. O parte a drumului am parcurs-o cu

camioneta unui legionar. Apoi am luat drumul potecilor. În munți, a trebuit să dăm și o bătălie cu jandarmii, cari ne ațâneau calea ca să ne împiedice să pătrundem în Maramureș. Iată cum, fără voia noastră și numai duși de evenimente, campania din Bucovina s'a încheiat cu apriția noastră în Maramureș. Notez lucrul acesta pentru că o anumită presă susținea că agitațiile din Maramureș, petrecute în vara acestui an au fost puse la cale de legionari când în realitate, noi am fost prinși de evenimentele ce se frământau acolo fără voia noastră, ca urmare faptului că am fost isgoniți de autoritățile din Bucovina.

Dela Prundul Bârgăului echipa noastră s'a mărît cu Dănilă Constantin, cu un student și un învățător. Ajunși la Borșa, am luat contact cu preoții localnici, Dumitrescu-Borșa și Andrei Berinde. Cu ajutorul lor am strâns flăcării din sat chiar în curtea preotului Dumitrescu-Borșa, învățându-i cântece și formațiunea de marș. Dar nu ne-a fost hărăzit să stăm în pace multă vreme nici aici. După câteva zile, sosește dela Sighet, căpitanul de jandarmi Sfetea, cu două camioane încărcate cu jandarmi. În momentul când jandarmii au intrat în sat, întrebau drumeții de noi, ne aflam tocmai în mijlocul unei grupe de oameni cu cari schimbam vorbe. Cpt. Sfetea, înjurând și amenințându-ne întrebă care e șeful. Totu lipsea. Când a venit Totu și s'au făcut prezentările, la auzul numelui său, căpitanul de jandarmi a început să înmoaie tonul, devenind mai politicos. A spus că el nu are altă misiune decât să ne conducă până la Sighet. Prefectul ar vrea să stea de vorbă cu noi, lucru la care Totu a răspuns că nu are nimic împotriva. Cum Savin și Metea lipseau în momentul când s'a petrecut această scenă și nici jandarmii nu știau câți anume eram, i-am lăsat pe ei în sat cu consemnul că dacă ni se întâmplă ceva la Sighet, să pornea-

scă spre oraș cu toți borșenii și cu toate satele cari se aflau dealungul șoselei naționale. Ne-am urcat în mașinile jandarmilor cu Totu, Andrișoiu, Dănilă și ceilalți, studentul și învățătorul.

La Sighet am fost găzduiți de autorități la un hotel, promițându-ni-se că a doua zi vom fi primiți în audiență de prefect. Nu mică ne-a fost mirarea când am constatat că hotelul nostru este păzit de polițiști. Totu, dă ordin să ne baricadăm dacă se va încerca arestarea noastră, iar el va căuta să se strecoare până la parchet, avizând pe procuror de situație. Totu a ajuns la parchet, unde a dat peste un judecător de instrucție originar din Galați. I-a expus situația și l-a întrebat dacă are ceva împotriva noastră. Judecătorul de instrucție i-a dat asigurări că din partea lui nu avem de ce ne teme dar ne-a recomandat să fim liniștiți căci prefectul județului vrea să profite de orice incident ca să ne aresteze. Totu s'a întors la hotel apoi, am ieșit cu toții să ne plimbăm în oraș. Polițiștii nu s'au opus. Numai comandantul gardienilor, mai zelos cu ordinele primite, a încercat să ne împiedice să ieșim. Dar fără succes. După o scurtă busculadă cu Niculai Totu, s'a dat reseruat deoparte. În oraș ne ajunge din urmă căpitanul de jandarmi, anunțându-ne că a aranjat întâlnirea cu prefectul, acum sau după masă, când vom. Totu l-a rugat să aștepte până după masă întâlnirea, căci se apropia ora mesei. Pe la trei după masă tot grupul legionar a fost primit de prefectul județului, Iuga. Înainte de a intra în cabinetul prefectului, căpitanul de jandarmi ne anunță că a primit ordin să ne facă percheziție. Revoltat de această cerere, Totu îi răspunde foarte dur, avertizându-l că nu ne vom supune cererii lui, ori de unde ar avea ordin și că nu noi, ci prefectul și-a exprimat dorința de a sta de vorbă cu legionarii. După un schimb violent de cuvinte, căpi

tanul a renunțat să ne mai facă percheziție.

Prefectul a început discuția făcându-ne o morală din acelea prea bine cunoscute de toți legionarii, acuzându-ne de anarhie și desordine.

Totu, i-a explicat că legionarii nu fac altceva decât să uzeze de drepturile garantate de Constituție. Prefectul s'a mai calmat și ne-a răspuns că propaganda Gărzii de Fier este interzisă în Maramureș, în baza unui ordin ce l-a primit de la autoritățile superioare, în speță de la ministrul Valer Moldovan, care conducea pe vremea aceea directoratul Cluj. Totu cere atunci să aibă o convorbire telefonică cu dl. Valer Moldovan. Prefectul acceptă și, ca urmare a acestei convorbiri întreg grupul este invitat să meargă la Cluj, ca să aibă o explicațiune cu ministrul. Autoritățile ne-au pus la dispoziție un autobuz pentru transportul întregului grup.

Cu Valer Moldovan, la directoratul Cluj, discuțiile au durat aproape trei ore. Ele n'au avut alt rezultat decât că am fost îndrumați să ne adresăm Ministerului de interne, de unde primise ordinul. Niculai Totu nu se lăsă nici el păgubaș. Ia pe Dănilă și plecă cu el la București, să ceară socoteala Ministerului, iar nouă, restul echipei ne spune să ne întoarcem în Maramureș, unde să așteptăm în liniște venirea lui. La Prundul-Bârgăului am avut din nou incidente cu jandarmii. Studentul și învățătorul, n'au mai rezistat greutăților și ne-au părăsit. Intr'adevăr situația era mult mai dificilă de astă dată. Intreaga regiune era alarmată. Putere jandarmerești ațineau poteci-le munților. Ca să ne putem strecura mai ușor, un vechiu cunoscut de la Poiana Stâmpii, Gheroghe Despa ne procură costume țărănești și ne dă și o călăuză care cunoșteau Munții Rodnei. Ajungem la Borșa cu bine. Aici facem legătura cu Savin și Me-tea, care umblau îmbrăcați în portul local ca să

nu fie recunoscuți de jandarmi. De la ei aflăm că domnește o mare agitație în masele țărănești din Borșa și împrejurimi. Noi am rămas pe dealurile din împrejurimi, conform dispoziției lăsate de Totu, care ne ceruse răspicat să nu întreprindem nici un fel de propagandă înainte de venirea lui de la București.

Raporturile dintre populația țărănească și evreii din Maramureș erau foarte încordate. Toți munții din Maramureș - afară de câteva dealuri, proprietatea lui Anderco-Cuza, erau în stăpânirea jidanilor. Maramureșenii lucrau pe prețuri de nimic în pădurile exploatate de ovrei. Ovreii aveau și turme de oi. Prăvăliile erau în mâna lor și ca să exploateze și mai mult pe țaran, introduseseră sistemul bonurilor de cumpărare, adică în loc de bani, la sfârșitul săptămânii de lucru, le dădeau niște bonuri cu care erau îndrumați să cumpere tot de la prăvăliile jidovești. Profitând de atmosfera încordată care domnea în Borșa, ovreii au pus la cale o afacere. Au dat foc propriilor lor case, ca să obțină mai târziu despăgubiri mult mai mari decât era valoarea lor reală. Bine înțeles ei acuzau pe borșeni și legionari că ar fi pus foc case lor lor.

Autoritățile, temându-se de o insurecție generală în Maramureș, au trimis considerabile forțe jandarmerești și militare la Borșa, cu ordinul să aresteze pe instigatori. Instigatorii erau în primul rând cei doi preoți din Borșa Andrei Berinde, greco-catolic, și Dumitrescu-Borșa, ortodox. Preoții îngrijorați de venirea armatei, ne trimit vorbă să nu-i lăsăm singuri. Constrânși de această situație ne-am decis să trecem peste prdnul lui Totu și să coborâm în sat. În Borșa domnea o agitație de nedescris. Preoții știau de intenția autorităților de a-i aresta și și-au luat și ei din vreme măsură de apărare. Intreg satul era în stare de alar

mă. Dacă jandarmii ar fi încercat să pună mâna pe preoți, iscoadele trebuiau să dea de veste satului și atunci satul întreg trebuia să se pună în mișcare, împiedecând arestarea lor. Când am ajuns în mujlocul satului, preoții nu se mai găseau la casele lor. Ei fuseseră ridicați de căpitanul Sfetea și erau în drum spre primărie, excortați de jandarmi. Fiind singuri în momentul arestării n'au putut opune rezistență. Noi i-am ajuns din urmă și, ne-am atașat de bună voie grupului lor. Preoții văzându-ne și pe noi, au mai prins curaj și pe drum - dela casa preotului Berinde și până la primărie era o distanță bunicică - începem să ne sfătuim cu preoții cum să înștințăm lumea de arestarea lor. Părintele Berinde, ca să mai câștige timp, zice jandarmilor: "Sunt om în vârstă, să mergem mai încet". Rămânând mai în urmă, intră în vorbă cu flăcăul din sat și trimite veste prin el să se tragă clopotele.

N'a trecut multă vreme și clopotele încep să bată în dungă - în semn de primejdie. La sunetele lor prelungi, par'că fierbea văzduhul, răspund buciumele depe dealuri. În acel moment sute de borșeni, bărbați, femei, copii, care cu coase, care cu topoare, coborau depe dealuri și încadraseră grupul nostru excortat de jandarmi. Noi nu ne mișcam de sub excortă. Cpt. Sfetea începe să dea semne de enervare, văzând mulțimea din ce în ce mai numeroasă care se aținea după noi. Tipa la lume să plece acasă, amenințând-o și înjurând-o. O femeie care se apropiase prea mult de cordon e pălmuită de el. Această lipsă de tact a provocat ruperea zăgazurilor. Se naște o încăerare. În acest moment își fac aparăția și unitățile militare respirate pe ulițele laterale. Dar nici prezența lor nu poate liniști poporul. Mulțimea înfierbântată rupe unul după altul cordoanele soldaților și ne eliberează. La dorința preotului Berinde, tot cortegi-

ul se îndreaptă spre biserica greco catolică, pentru a face o rugăciune. Părintele Dumitrescu-Borșa este și el cu noi. Mulțimea, cu miile, face de straje în jurul bisericii, ca să apere pe preoții. S'a stat acolo până noaptea târziu.

Noi, văzând că preoții deocamdată n'au de ce să se teamă, ne-am strecurat unul câte unul pe dealurile din împrejurimi, pentru a reveni la dispozițiile lăsate de Totu. Am stat în așteptare vreo câteva zile, dar dela București, unde Nicolai Totu "pertracta" cu ministrul de interne, nu ne-a sosit nicio veste. Intre timp, la Borșa, situația se agravează din nou. Autoritățile s'au prefăcut mai întâi - că se retrag. Lumea adunată la biserică s'a împrăștiat și ea. Apoi, autoritățile au revenit și au arestat pe cei doi preoți, profitând de momentul de liniște ce se crease. Noi, auzind de arestarea lor, ne-am socotit deslegați de orice ordin, și ne-am decis să împărțăm soarta preoților. Am coborât în sat și i-am ajuns din urmă când erau conduși spre primărie, între baionete. La început am mers alături de ei, cu gândul că mulțimea, ajutată de noi, nu-i va lăsa în mâna autorităților. Dar de astă dată mulțimea era mult mai rezervată. Intrase puțină îndoială în sufletul ei. Nu mai citeam aceeași hotărâre pe fețele borșenilor. Atunci ne-am decis să ne lăsăm arestați odată cu ei și să fim implicați în proces alături de ei și de borșenii ce vor fi acuzați. Nu ne interesa soarta noastră, nu ne gândeam la detențiunea lungă ce ne aștepta, în caz de condamnare, ci că Mișcarea să fie prezentă în frământările din Maramureș.

La primărie suntem luați în primire de col. Chihăia din jandarmerie, care voia să ne pună în lanțuri, pentru a îngrozi populația. Atunci sare preotul Andrei Berinde și declară colonelului Chihăia că dacă îl vor pune în lanțuri, el nu se va urca în mașină, ci își va pune patrafirul de gât

și așa va merge pe jos până la Sighet. Văzând hotărîrea noastră și știind ce agitație s'ar putea naște prin satele unde ar trece preoții legați cu lanțuri, colonelul Chihăia renunță la această măsură. În timpul când parlamentam cu autoritățile, în jurul primăriei s'au strâns bărbați și femei din Borșa cari vociferau și cereau punerea noastră în libertate. S'au operat arestări printre țărani și femeile cari se agitau, atît cât au încăput în trei camioane, apoi am fost transportați cu toții la Sighet și depuși în închisoarea locală.

A doua zi s'a început trierea celor arestați. Cea mai mare parte a fost eliberată, rămânând în închisoare numai cei doi preoți, soția părintelui Berinde, crâșnicii dela biserică și noi, legionarii, Savin, Metea, Dumitrescu-Zăpadă, Andrițoiu și cu mine. Totu și Dănilă, aflând la București de întâmplările din Maramureș, iau trenul spre Sighet, dar nu ajung până acolo, căci la Careii Mari sunt arestați. Totu este transportat la Câmpulung, fiind făcut responsabil de incidentele din Bucovina, iar Dănilă este dus în închisoarea din Sighet.

În închisoare, vreo două săptămâni n'am știut nimic unul de altul, fiind ținuți fiecare în celulă separată. În acest timp nu ni s'a făcut niciun fel de instrucție și nu ni s'a cerut nicio declarație. Chestiunea noastră s'a mai complicat și cu arestarea Căpitanului, tocmai în acea vreme, în legătură cu cazul Beza. Toate puterile dela centru erau preocupate de eliberarea Căpitanului și moi căzusem pe al doilea plan. Numai Moța era liber și el ne-a trimis scrisori de încurajare și s'a ocupat de procesul nostru. Dintre avocații naționaliști Dna Dr. Elena Bratu a fost mai activă. Ea s'a interesat de noi, cerându-ne să-i dăm procură în alb pentru Frăția de Cruce a Moșilor, ca să participe și Moșii ca apărători în proces.

La instrucție, care se tot târăgă, se căuta

să ni se pună în sarcină focul dela Borșa. Am stat în închisoare Iulie, August și Septembrie. Căpitanul a fost eliberat înaintea noastră. Îndată ce a ieșit din închisoare, primul lui gând s'a îndreptat spre noi. Ne-a trimis o telegramă, care a ajuns în mâna judecătorului de instrucție, anunțându-ne că vine cu avocații. Nu se știe cum, dar, din acest moment, judecătorul de instrucție a dat zor cu lucrările. Proces nu ni s'a mai făcut. S'a dat ordonanță de neurmărire și am fost eliberați. Au rămas închiși numai cei doi preoți. Dar nici ei n'au mai fost acuzați de arderea Borșei, ci numai de incidente cu ovreii. Procesul lor, s'a ținut la Satu-Mare. Au pledat și Căpitanul cu Ion Moța sfârșindu-se cu achitarea lor.

LUPTA DELA NEAMŢ

Mișcarea s'a prezentat întâia oară în alegeri în Iunie 1931. Candidând numai în 17 județe și neîntrunind procentul de 2% din totalul voturilor prevăzut de legea electorală în vigoare, niciun delegat al ei n'a putut intra în parlament. Peste câțva timp se face un loc vacant la Neamț. Căpitanul se decide să dea bătălia contra tuturor partidelor, purându-și candidatura. La această bătălie au participat peste o sută de elemente legionare dintre cele mai valoroase și mai călitate în luptă.

Frăția de Cruce dela Galați este și ea mobilizată. Ajunși la Neamț, care cum putem, suntem repartizați în felul următor: o grupă sub conducerea lui Tocu, pe Valea Bistriței-Răpciuni. O a doua, sub conducerea mea, trebuia să bată regiunea Buhuși, a treia grupă cu Savin și Caratănase, în regiunea Tg. Neamț. Echipele venite din afara județului au fost întărite cu legionarii localnici.

Campania electorală s'a făcut umblând din sat în sat și din om în om. Alegerile căzând în toiu muncilor de vară, ajutam țăranilor la lucrul câmpului. Odată intrați în sufletul lor, le vorbeam de Legiune și de Căpitan. Contactul direct cu țăranul s'a dovedit a fi cel mai eficace mijloc de propagandă. Mai rezolvam în plus o problemă: aceea a hranei zilnice, căci aproape toți am venit, încredințându-ne sărăciei și pute

rilor noastre.

Drumul străbătut de echipa condusă de mine a fost Piatra Neamț-Buhuși și împrejurimile, apoi satele din regiunea de munte, Mânăstireni. Cum procedam? Ziua ne resfiram pe la cameni, ajutându-i ba pe unul ba pe altul la munca câmpului, după cum avea nevoie creștinul. Seara făceam roată cu ei pe la poarta vreunui om mai răsărit, îndemnându-i să voteze cu noi. În Dumineci și sărbători, după slujbă, făceam adunări mai mari, la care unii dintre noi, mai iscusiți la vorbă, țineau cuvântări. În echipa mea se aflau gălățeni, brăileni și ardeleni și ne minunam cât de uniți ne simțeam sufletește, deși proveneam din regiuni diferite.

Mai târziu s'a format o echipă volantă, din care făceam și eu parte. Rostul ei era să însoțească pe profesorul Codreanu în turneul său electoral, și să răspundă la chemările celorlalte echipe, oriunde era nevoie. Această echipă era motorizată, fiind purtată peste tot de "Căprioara" Bădiei Radu Mironovici. Mi-aduc aminte de o scenă pe care am trăit-o cu echipa volantă. Pe Valea Bistriței, la Bicaz, s'a ținut o adunare mare a țăraniiștilor la care au luat parte și somitățile dela Centru ale partidului, Ion Mihalache, Stefan Cicio-Pop, D.R. Ioanițescu. În momentul când oratoriul partidului național-țărănesc se întreceau în atacuri la adresa Legiunii, apărem și noi cu camioneta în sat. Am intrat în Bicaz în cântece, în sunete de goarnă și cu fanionul ridicat. Impresie mare. Savin nu are ce face și strigă din mașină: "Fraților, uite-l pe Mihalache, care ne-a ținut închiși la Văcărești". Jandarmii asudați și agitați au încercat să ne îndepărteze de locul adunării. În timpul acesta, oratorii, în mașinile lor luxoase, au dispărut din sat și au lăsat tribuna liberă pentru legionari. S'a ridicat profesorul

Codreanu și a ținut o cuvântare de aproape două ore care a stârnit un entuziasm formidabil. De atunci n'au mai trecut prin Bicaz. Rezultatul: la alegeri, secția Bicaz a fost una din cele mai bune din județ, deși înainte era o citadelă național țărănistă.

În ziua alegerilor, echipa volantă a revenit la Piatra Neamț. Noaptea am aflat rezultatul. Biruința Căpitanului ne-a umplut sufletul de bucurie. A doua zi Căpitanul a primit defilarea echipelor ce se retrăgeau din județ. Toți legionarii erau obosiți de drum și de eforturi, dar erau mândri sufletește de isprava lor. "Mai, să adresează tuturor Căpitanul, voi v'ați purtat aicea ca plăeșii lui Stefan cel Mare la Cetatea Neamțului. Săraci și puțini la număr, ați biruit un vrăjmaș de nemăsurate ori mai puternic".

Am evacuat, la ordinul Căpitanului, imediat județul.

T U T O V A

În primăvara anului 1932 se ivește un loc vacant de deputat în jud. Tutova. Căpitanul ia hotărîrea ca Mișcarea să intre din nou în luptă cu vechile partide. Pentru că situația de acolo reclama figură de prestigiu și în acelaș timp suficient de populară ca să se măsoare cu partidele, cari dispuneau de cadre puternice, alegerea Căpitanului s'a oprit asupra tatălui său, profesorul Ion Zelea Codreanu.

Lupta se anunța extrem de grea. Mișcarea deabia își făcuse drum în județ. Organizația legiomară locală era slabă. Hotărîrea Căpitanului părea un act de temeritate, căci nu avea alt sprijin decât spiritul de jertfă al legiomarului. Nici bani, nici posibilități de circulație și o iarnă cumplită bântuia în toată țara. Alegerile, fixate de guvern la început pentru luna Martie, au fost amânate pentru luna Aprilie, pentru că mașinile politicianilor nu puteau să circule din cauza troenelor.

Planul bătăliei electorale era analog celui dela Neamț. O năvală de legiomari din toate părțile asupra județului slab. Județele învecinate, Tecuci, Cahul și Covurlui erau puternice și trebuia să trimită un număr important de propagandiști legiomari. Dela Iași și București erau așteptate alte echipe.

Campania electorală a Mișcării a început în plină iarnă, la începutul lunii Februarie, Eu mă a-

flăm în acel moment la București. Sunt trimis mai întâi în Covurlui, ca să-mi formez o echipă de locarnici și apoi cu ei împreună să ies la Tecuci, în întâmpinarea grupului de legionari plecat pe jos dela București, sub comanda lui Mihail Stelescu. În acest grup se aflau, printre alții, nelipsiții luptători Savin, Tocu, Caratănase și Doru Belimace. Dela Tecuci am pornit cu grupa mărită și sub aceeași comandă spre Bârlad, unde am tras la Finchi Mocanu, proprietarul unui han cu locuințe multe. Aici am dat de Căpitan. A doua zi am fost repartizați pe echipe și am plecat fiecare în sectorul fixat. Deși erau zăpezi mari, echipele noastre au împânzit tot județul, în vreme ce politicienii, cu mașinile lor, nu puteau pătrunde nicăieri. Pentru a ne împiedeca să luăm contact cu populația, guvernul concentrase numeroase forțe jandarmerești și toate partidele se coalizaseră contra noastră.

Echipa condusă de mine a fost repartizată în sectorul Costești, din Nordul județului. În această regiune, la început, n'am avut prea mult de furcă cu jandarmii. Gerul și zăpada îi astâmpărase și pe ei. Am întâmpinat în schimb mari greutăți cu propaganda. Nu aveam cunoștințe, nu știam cui să ne adresăm, nu aveam puncte de contact cu oamenii. Mergeam într'un teren necunoscut. Abia după vreo două săptămâni a început să se spargă gheața și oamenii să ne primească și să ne asculte cu interes și căldură.

Mai potolindu-se frigul jandarmii au ieșit din amorțeală, începând goana după legionari în tot județul. Dispoziția lui Argetoianu, ministrul de interne din cabinetul Iorga, era să ne scoată vii sau morți din județ. Și noi tot vii sau morți eram hotărâți să ne continuăm propaganda. Cei ce ne aflam în sectoarele mai liniștite, adică echipele Costea, Savin și Caratănase, auzind de incidentele dela Băcani, ne-am decis să ne contopim într'o

singură echipă ca să putem rezista mai bine jandarmilor. Într'adevăr, așa cum ne-am regrupat, am putut să ne împlinim programul fixat în nordul județului și am fost ultimii cari am evacuat județul. Incolțiți din toate părțile de forțe jandarmerești superioare, ne-am retras în cele din urmă spre Bârlad. Aici Căpitanul ne-a spus că, în mod provizoriu, pentru a se evita repetarea incidentelor dela Băcani, să evacuăm județul, rămânând să revenim mai târziu. Linia de retragere a echipelor a fost fixată spre nord și spre sud, de Bârlad, în direcția Iași și București.

După un timp de liniște, echipele găzduite în județele învecinate au revenit. Eu cu echipa mea m'am retras în jud. Tecuci. Marile formații se împrăștiaseră. Singur cu gălățenii, am reluat drumul spre Tutova. Dar chiar pe teritoriul jud. Tecuci, am avut neplăceri cu jandarmii. Efectivele noastre fiind reduse, am fost arestați la marginea județului de căpitanul Arabu și transportați în două camioane la legiunea de jandarmi Tecuci. Aici am fost ținuți câteva zile și apoi imbarcați din nou cu destinația Mărășești. Acolo ni s'au făcut foi de drum și am fost somați să ne împrăștiem pela casele noastre.

La Mărășești, norocul nostru. Dăm peste alți legionari răsleți și formăm o echipă mai puternică. Luăm îndărăt drumul spre Tecuci, cu gândul să ne dăm jos undeva pe teritoriul jud. Tutova, înainte de a intra în Bârlad. În gara Tecuci, surpriză. Ne așteptau jandarmii căpitanului Arabu. Suntem dați jos din tren și încercuiți. Un impiegat de mișcare, prieten de al nostru, îmi semnalizează un tren de marfă, gata să plece spre Bârlad. Când trenul s'a pus în mișcare, rupem cordonul jandarmesc și ne agățăm, care cum putem de vagoane. Câțiva rămân în mâinile jandarmilor, Când am ajuns pe teritoriul Tutovei, doi camarazi s'au urcat lângă

mecanic, rugându-l să încetinească mersul trenului ca să ne putem coborî. Mai de silă, mai de voce bună, mecanicul a făcut ce i s'a spus. Ne-am coborât înainte de Bârlad, în plin câmp și ne-am îndreptat spre secția de votare. A doua zi, trebuia să fie alegerile și Căpitanul ne dăduse ordin să nu lăsăm secțiunile de votare descoperite. Ca să ajungem însă la destinație trebuia să trecem râul Bârlad, și nici un pod nu era prin apropiere. Râul avea încă pojghiță de gheață. Ce ne-am gândit? Pe malul Bârladului se făcea grădinarie de niște bulgari. Am luat niște uluce de lemn, care serveau la irigație, le-am legat una de alta și, am întocmit cu ajutorul lor un fel de pod peste pojghița de gheață. Trecând eu primul de încercare, podul a rezistat. Dar când au început să treacă ceilalți camarazi, carecare semne din depărtare ne vesteau că jandarmii sunt pe urmele noastre. În graba lor de a ajunge cât mai repede dincolo, câteva uluce s'au desprins și gheața s'a spart. 4-5 camarazi au căzut în apă. Am sărit repede, căci unii nu știau să înoate, ajutându-i să iasă la mal. Am intrat din nou în apă și, împreună cu un alt camarad, care știa să înoate, am ținut ulucile cu umărul și cu brațele, ca să treacă și ceilalți. Am ieșit uzi leocarcă. Era încă frig. Până în sat, unde era secția de votare, ne-au înghețat hainele pe noi. Când am ajuns la întâia casă, ne-am oprit, cerând țaranului adăpost. Clănțăneam de frig, și nu mai puteam rezista până la casele știute de noi. Țaranul s'a împotrivit de frica jandarmilor. Noi a forțat puțin nota, intrând mai mult fără voia țaranului în casă și ne-am așezat în jurul cuptorului, desbrăcându-ne de hainele care înțepeniseră pe noi.

Le-am uscat noi cât le-am uscat, dar timp nu mai era de așteptat, căci trebuia să ajungem la secția de votare. În drum spre secție, ne-am întâlnit cu o altă grupă de legionari, condusă de Boș-

tină Vasile. Acum eram mulți, în total vreo 18.

Cu cât ne apropiam de raza secției de votare cu atâta se înmulțeau incidentele cu jandarmii și soldații. Dar am trecut cu bine peste toate încercările și am pătruns în interiorul ei. La un moment dat, când am crezut că am scăpat de ce a fost mai greu, un șef de secție ne somează să părăsim zina de votare. Boștină Vasile, îi spune atunci: "Ia, te rog, fii mai convincios, sunt și eu ofițer de rezervă. Sunt mai mare ca d-ta în grad". Jandarmul continuă cu amenințările. Se naște o busculadă, în cursul căreia șeful de post sfârșește în șanțul din marginea șoselei, care era plin de apă din cauza inundațiilor. Mulțimea de săteni cari asista la această scenă izbucnește în râsete și chioțe și apoi plecăm cu toții spre localul de votare. Odată intrați în marea masă a alegătorilor, nu ne mai temeam de nimeni, căci eram ocrotiți de mulțime. Am stat acolo până seara târziu, când s'a scurs toată lumea la vot. Apoi, fără a mai aștepta despușierea scrutinului, ne-am retras la Bârlad, unde ne aștepta Căpitanul.

Si acum epilogul. Căpitanul, Arabu, când ne-a a restat la Tecuci, s'a rămășit cu noi că prin nordul județului Tecuci nu vom mai putea pătrunde niciodată în Tutova, Noi l-am asigurat de contrariul. Dacă se va întâmpla altfel, spunea el, a doua zi după alegeri vom fi la Bârlad și vom petrece împreună. Intr'adevăr căpitanul Arabu s'a ținut de cuvânt. Împreună cu el și ceilalți camarazi am făcut o petrecere mușchetărească, așa cum se cuvine după o mare biruință.

DIGUL DELA VIȘANI
Vara 1933

Era vară. Mă aflam la Galați. Vine ordinul de începere al taberei dela Vișani, Frăția de Cruce dela Galați era trecută în seria întâia. Vechii frați de cruce, ocrotind pe cei noi, se pun în marș spre Vișani.

Grupul nostru a mers mai întâi cu vaporul, de la Galați la Brăila și de aici pe jos, în direcția Vișani, dealungul căii ferate Făureni-Buzău. Câteva stații am mai făcut noi și cu trenul. Când ajungem în apropiere de Vișani, țărani care lucrau la muncă câmpului ne dau de veste că în sat se găsesc jandarmi mulți, că atâtea uniforme n'au văzut din timpul războiului. Cum, înainte de a ajunge la Vișani, trebuia să trecem Buzăul și cum nu prea cunoșteam drumurile, ne-a hotărât să dormim peste noapte pe malul râului. Ne-am ales o movilă și frânți de oboșală am adormit. A doua zi, sculându-ne disdedimineață, ne apropiem de podul Buzăului, care era în apropierea Vișanilor. La pod, jandarmi. Am încercat mai întâi cu binișorul să le arătăm rostul venirii noastre acolo. Le-am explicat că avem aprobarea ministerului de interne și că opera ce vrem să o întreprindem - digul ce vrem să-l ridicăm în marginea Vișanilor, ca să stăvilim apele nebnatice - ale Buzăului -, e de folos obștesc. Jandarmii nu s'au înduplecat. Ne-au răspuns că ei au ordin să împiedice intrarea noastră în sat. Dis-

cuțiile aprinzându-se din ce în ce mai tare, se naște o încăierare și, cu toate că puseseră baioneta la armă, rupem cordonul și intrăm în sat.

Eram vreo 30 în total. Tragem la un sătean, a cărui adresă o știam dinainte. Odată ce am intrat în curtea omului, ne-am luat anumite măsuri de siguranță și așteptam să sosească alți camarazi. În acest timp jandarmii patrolau prin sat. Seara, auzim din altă parte a satului chiote și cântece legionare. Era echipa Tecuci, în frunte cu Păvăluță și Vasile Stoienescu, care și ea, la fel cu noi a trebuit să-și facă drum cu forța printre jandarmi. Păvăluță cu ai lui trage la casa unde ne aflam noi. În acelaș timp pică și focsenenii, conduși de Stoienescu, atașându-se tot grupului nostru. Acum eram mulți. Ne-am organizat sistemul de apărare, pentru a nu fi surprinși în somn și noaptea am trecut-o cu bine.

Dimineața apare și Buzăul, în frunte cu Steli an Teodorescu. Mai târziu ne vine vestea că la podul Buzăului, o echipă de legionari e ținută pe loc de jandarmi. Formez imediat o grupă de ajutor și pornesc într'acolo. Care era situația? De partea cealaltă a podului se aflau bucureștenii în frunte cu N. Constantinescu și preotul Dumitrescu-Borșa. La mijlocul podului, jandarmii le blocau trecerea cu baioneta la armă. Noi atacăm pe jandarmii prinși între două focuri, după o luptă care a durat câțva timp, cedează. Ne luăm camarazii și ne întoarcem spre locul de adunare. Când ne apropiem de casă, curtea era plină de soldați și jandarmi. Camarazii noștri zăceau pe jos, legați cot la cot, după ce fuseseră groaznic bătuți cu paturile de pușcă. Peste noapte sosiseră puternice forțe jandarmerești și militare, dela Râmnicul Sărat, sub comanda Generalului Cepleanu. Procurorul Rachieru conducea în persoană operațiunile. Se vede treaba că dl. Vaida, după ce autorizase crearea taberei

dela Vișani, sub presiunea altor intervenții s'a răzgândit și a trimis ordin să ne evacueze cu forța. Nici pe noi nu ne aștepta o soartă mai bună. Când am ajuns în fața curții, soldații s'au năpus-tit asupra noastră, lovindu-ne și călcându-ne în noroiul șoselei. Apare și la noi procurorul Rachie ru, înjurându-ne și isbindu-ne. Un caz penibil s'a petrecut cu Vasile Stoienscu. Procurorul era în-tovărașit de un sublocotenent din armată coleg de bancă cu Stoienscu. Ei bine, tocmai acesta și-a permis să-l isbească cu cisma pe Stoienscu.

După ce s'au saturat de înjurături și lovi-turi, am fost duși între baionete la școala din sat. Aici s'a format un convoi, de căruțe, cu des-tinația Râmnicul Sărat. În fiecare căruță am fost așezați câte patru, cu mâinile legate sub paza sol daților. Am poposit o noapte la o școală. Căpitanul convoiului era un om de treabă. Ne-a lăsat mai li-ber și s'a îngrijit de noi atât cât îi permitea situația. În marginea orașului, am încercat să să-rim din căruțe și să ne încolonăm. Nu voiam să fu-gim, ci doar să intrăm în oraș legionărește, în formație de marș. Dar consemnele erau date. Armele și mitralierele s'au pus în bătaie și s'au tras chiar focuri. Am fost culcați la pământ, urcați din nou în căruțe și transportați la legiunea de jan-darmi. La legiunea de jandarmi am fost încarcerăți în grajdurile și celelalte dependințe ale legiu-nei. Ancheta o conduceau frații comisari Ionescu, sub direcția priveghere a procurorului Rachieru. Argumentul principal pe care-l foloseau, ca să ne dovedească vinovăția, erau vinele de bou. După ter-minarea cercetărilor câțiva dintre noi, conside-rați de ei capii rebeliunii, între cari eram și eu și Nicki Constantinescu, am fost băgați într'un be-ciu, izolându-ne de ceilalți. Restul au fost scoși din grajduri și duși în curte, unde li s'a comuni-cat că vor fi puși în libertate, dacă vor da o

declarație că se desolidarizează de noi. Ca răs-puns la propunerea făcută, camaradul Păvăluță stri-gă: "Legionari, ascultați comanda la mine. Direcția grajd, înainte marș!" Și toată grămada s'a pornit într'acolo. Mai târziu apare Dl. Aristotel Gheor-gheu care avea comanda taberei dela Vișani. După mai multe discuții cu unii din noi, spune că e mai bine să plece restul și să rămână numai cei reți-nuți de autorități.

După plecarea grupului mare, noi "capii", am fost înaintați sub escortă Tribunalului. La Tribu-nal am fost anchetați de judecătorul de instruc-ție, și, după patru, cinci zile, am fost puși în li-bertate, rămânând ca procesul nostru să se judece mai târziu.

Procesul rebeliunii dela Vișani început în 1933, nu se sfârșise nici în 1938. S'a amănat de nenumărate ori. Peste vreo doi ani dela întâmpla-rea dela Vișani, primesc citație dela Tribunal să mă prezint la proces. Iau trenul și mă duc le Râm-nicul Sărat. În gară dau de comisarul Ionescu, care ne schingiuisse pe vremuri. Cum mă vede, nici mai mult nici mai puțin, mă cheamă la poliție. Eu refuz spunându-i că am citație și într'o oră trebuie să mă prezint la Tribunal. Atunci el fluieră după ni-ște sergenți de oraș, mă prinde, mă urcă într'o tră-sură și mă duce la poliție. Acolo, după ce m'au snopit în bătai, mi-au făcut formele să mă trimită acasă din post în post. Noroc că am dat de un căpi-tan de jandarmi mai cumsecade, care mi-a făcut fa-voarea să mă lase să mă întorc cu trenul plătindu-i, bine înțeles, din sărăcia mea jandarmilor dru-mul.

ALEGERILE DIN 1933

Nici nu se terminase bine chestiunea dela Vișani și Frăția de Cruce dela Galați este mobilizată pentru "Casa Verde". Prin August 1933, legionarii din Galați se pun în marș spre București, unde sunt repartizați la cărămidăria dela Giulești, formând echipa de bază. Aici se luca într'un tempo foarte repede. Echipele Silaghi, Savin și Boștină se luau la întrecere, fiecare vind să facă un număr cât mai mare de cărămizi. O altă parte din gălățeni lucrau la "Casa Verde", sub conducerea lui Tocu și Nicki Constantinescu. Aicea se formase un cuib "Casa Verde", care dădea impuls tuturor lucrărilor. Din el făceau parte: N. Constantinescu, Coman Vasile, Stoiencescu, Micu, Dima, Costea.

În toamnă, o parte din gălățeni s'au retras împrăștiindu-se pela școli. Eu am rămas la București. "Casa Verde" se ridicase până aproape de acoperiș. În acest moment cade guvernul Vaida și vine Duca la putere. Ne-am dat seama că de-acum înainte o să vină vremuri grele pentru Mișcare. Toți eram îngrijorați, dar hotărâți să înfruntăm cu bărbăție urgia ce-o pregătea partidul liberal contra noastră.

Se deschide campania electorală. Căpitanul decide să candidăm în toate județele. Sunt trimisi dela București la Iași, la începutul lui Noembrie pentru a lua un grup de legionari de-acolo și

a-i duce în Sudul Basarabiei, unde trebuia să ne alipim lui Niculai Totu, care avea răspunderea campaniei electorale din această regiune. La Iași iau contact cu Crânganu, care, pe atunci era șeful Centrului Studențesc Legionar Iași. Nu prea aveam de unde alege, căci cele mai multe elemente erau prinse în acțiune. Din ce-a rămas la Cămin, mi-am întocmit o echipă de vreo 18 inși, majoritatea tecuceni și bucovineni. După multe greutăți, lipsindu-ne banii, am ajuns la Foltești-Covurlui, unde ne-a găzduit familia Pralea. De aici am întins-o pe jos la Oamea, unde poposim la Doamna Clime, mama Inginerului. Înainte de a trece Prutul, trimitem iscoade și acestea ne aduc știrea că poliția are ordin să evacueze pe toți legionarii ce ar cuteza să intre în oraș. Într'adevăr când să intrăm în Cahul, ne aștepta poliția. Am pus legionarii în formație de marș și am dat drumul la "Stefan Vodă", trecând repede peste ei.

La Cahul, era zi de iarmaroc. Cântece, discursuri. Sătenii ne-au primit cu bucurie, ca pe niște vechi cunoștințe. Eram într'o regiune cunoscută din campaniile trecute. Totul s'a sfârșit cu o manifestare mare.

Dela Cahul am luat direcția Reni, prin satele ce se întind dealungul Prutului. Într'un sat, al cărui nume nu-l mai rețin, știam eu că primarul de-acolo este legionar. Trimit atunci în sat pe legionarul Negruzzi, ca să-l vestească de sosirea noastră și să-l roage să se îngrijască de încartiruire. Odată cu noua stăpânire, se scimbase însă și primarul. În locul legionarului fusese numit un primar liberal. Tânărul nostru, luându-se după indicațiile mele, se prezintă primarului cu salutul legionar și îi spune de ce este vorba. La primărie mai erau prezenți șeful de post, percepătorul, notarul și preotul din sat. Șeful de post l-a și luat în primire, declarându-l arestat.

Era tocmai zi de sărbătoare și satul întreg petrecea la o nuntă. Când intram noi, mai spre seară, șeful de post cu jandarmii, ce-i avea, cu notar și primar ies în calea noastră, somându-ne să ne întoarcem. Dar văzând că numărul nostru era mai mare decât al lor și starea de spirit a populației favorabilă, au renunțat la planul lor. Șeful de post văzând ce întorsătură au luat lucrurile, s'a grăbit să ajungă la primărie înaintea noastră și acolo l-a rugat pe Negruzzi să părăsească cât mai repede localul, căci nu vrea să aibă bucluc cu șegionarii. Negruzzi petrecea cu popa și nu voia să plece nicidecum, spre marea tulburare a șefului de post.

Nunta din sat era a unui legionar. Noi, ca să facem bucurie nuntașilor și întregului sat, ne-am amestecat cu ei la petrecere până noaptea târziu.

A doua zi de dimineață plecăm spre Slobozia. Acest târgușor aparținea județului Ismail. Aici suntem întâmpinați de primpretorul Vântu, însoțit de jandarmii locali, care ne cere să ne întoarcem la Cahul și de aici să trecem Prutul îndărăt la Oancea. Noi nu-i puteam face pe plac, pentru că trebuia să ajungem la Ismail, unde ne aștepta Niculai Totu pentru depunerea listei. Ii spun atunci primpretorului, o veche cunoștință de a mea, că țelul nostru este să trecem în Dobrogea pela Reni. El acceptă și ne lăasă în pace. La Reni surpriza e mai mare. Acelaș primpretor ne întâmpină în marginea orașului cu poliția locală și jandarmii, interzicându-ne intrarea. Se nasc încidente. După o încăierare destul de aprigă, trecem peste ei și în formații de marș, cu cântece, ne îndreptăm spre casa avocatului Ionescu.

Între timp sosise și Neculai Totu la Reni, însoțit de Ioachim Marin. Neculai Totu fusese mai întâi la Ismail, unde voia să pună lista. Iși alesese un grup de alegători, susținător ai listei,

și împreună cu ei, a voit să intre la președintele Tribunalului. Dar poliția blocase intrarea la Tribunal și lumea venită cu el, împrăștiată. Văzând că acolo nu poate face treabă, a venit la Reni, unde organizația noastră era mai puternică. Aici voia să autentifice lista cu semnăturile necesare la judecătorie și apoi de unul singur să se strecoare la Ismail și să o depună fără alai. Când parcurgeam noi străzile Renilor în cântece, el se afla tocmai la judecător, care se lăsa greu convins să autentifice iscăliturile. Când a auzit cântecele, Totu l-a întrebat încă o dată pe judecător, cu o voce mai groasă: "Ei, șefule, se autentifică sau nu se autentifică, că mi-au venit leii?" Judecătorul n'a mai zis nimic și i-a restituit hârtiile autentificate.

Noi, cu poliția în urma noastră, ne îndreptăm spre casa avocatului Ionescu, om mai în vârstă, fost magistrat, simpatizant de-al nostru. Așa cum eram, intrăm în curtea omului. Când ne vede își pune mâinile în cap:

- Ce căutați la mine, ne întreabă.
- Păi, m'ai invitat de atâtea ori și acum am găsit prilejul nimerit să vă fac o vizită.
- Da, dar nu așa?
- Păi, ce să fac, dacă așa s'a nimerit?
- Să plecați!
- Nu plec!
- Atunci plec eu.
- Bine, pleacă D-ta.

Și într'adevor, își ia pălăria, geanta și bastonul și o sbughește pe poartă.

Poliția obscură scena în fața grilajului. În acel moment sosește Totu cu Ioachim Marin. Formez frontul și dau raportul. Totu intră în tratative cu poliția și, în genul lui, jumătate în glumă jumătate amenințător, aranjază să fim lăsați în pace și să dormim peste noapte la Reni. Autorită-

știle ne-au oferit, curtenitor, chiar un hotel unde să dormim. Planul lor era ca cu ajutorul forțelor jandarmerești pe cale să sosească la Reni dela Ismail și Chișinău, să ne înșface la noapte sau dimineață, iar lui Totu să-i smulgă lista cu semnăturile autentificate.

Aflând prin niște îndiscreții ale autorităților de acest plan, luăm măsuri pentru dejucarea lui. Aleg doi legionari de nădejde din Reni, care să-l conducă pe Totu cu o șalupă, noaptea, la Ismail, iar noi, ceilalți, trebuia să rezistăm în hotel și să mobilizăm atenția autorităților asupra noastră atâta vreme cât îi trebuia lui Niculai Totu ce era ocupat cu depunerea listei. Consemnul stabilit era: renunțăm la rezistență când ni se va telefona că lista s'a depus.

Ne-am retras în hotel cu toții. Niculai Totu s'a strecurat peste noapte pe malul Dunării, a luat șalupa, ajungând cu bine la Ismail. Chiar în cursul nopții au sosit și forțele jandarmerești și ne-au înconjurat hotelul unde eram găzduiți. ca să nu fim surprinși în somn, am fixat plantoane la uși. Jandarmii, fără să mai parlez, încearcă să fronteze intrarea. Ușile erau încuiate, dar n'ar fi putut rezista multă vreme la lovituri. Situația era critică. Noi deabia ne adunam din patnri. Atunci urui camarad îi vine ideea să bombardăm pe jandarmi și polițiști cu cenușe. Strângem repede cenușa ce se găsea prin sobe, umplem cu ea niște pungi făcute din manifeste și le asvârlim pe geamuristrigându-le: "Atenție, la gaze!" Neștiind ce cade pe ei, s'au retras un moment. Noi profităm de buimăciala lor și baricadăm ușile cu patnri și saltele. Au revenit la asalt, încercând să sfarme ușile cu niște drugi de fier. Cum ei isbeau jos, geamul de sus al ușilor s'a sfărâmat, căzând în capul jandarmilor și polițiștilor. Unii dintre ei au fost răniți ușor.

Atacul a durat, fără rezultate, până în zorii zilei. Comic era că în hotel se afla și o trupă de teatru evreiască. Când ne-am baricadat, le-am garantat că nu li se va întâmpla nimic. De fapt, n'au avut nimic de suferit din partea noastră. Nici nu le mai era frică de noi cât mai ales de cei de afară, de mijloacele ce le vor întrebuința ca să ne doboare.

A doua zi sosesc la Reni un maior și un căpitan de jandarmi, care ne somează să cedăm. La ora 12 ziua apare și procurorul de Ismail, cerându-ne acelaș lucru. Pentru că nu primisem încă veste dela Niculai Totu - vis-a-vis de hotel era locuința unui camarad din Reni și acesta era însărcinat să primească telefonul și să ridice o eșarfă albă în caz că lista a fost depusă - nu ne-am conformat ordinelor lor. Procurorul a început să strige, zicând că va distruge hotelul. Noi ceream procurorului să constate că am fost atacați și că distrugerile vin din afară.

În timpul acestui schimb violent de cuvinte, apare eșarfa. Imediat schimb tonul. Zâmbitor și spun: "Lista s'a depus și noi cedăm". Erau uluiți. Ieșind afară, i-am cerut procurorului să ne însoțească. Dela hotel, încolonați, având în frunte pe procuror și autoritățile locale, plecăm spre poliție. Acolo a început identificarea și ancheta. Procurorul s'a purtat corect. El ne-a făcut următoarea propunere: doi dintre noi să-și ia răspunderea celor întâmplante, iar restul vor fi conduși la Galați și de aici imbarcați în tren spre Iași, de unde veniseră. El voia să ne demonstreze că e bine să fie cât mai mulți legionari liberi, că oriunde am lucra, tot Legiunea e prezentă. Dacă acceptăm propunerea lui, vom avea cele mai mici pierderi de efectiv. Am acceptat propunerea oferită de procuror. Eu și cu Ioachim Marin ne-am luat răspunderea celor întâmplante.

Ne despărțim de grupul care pleca spre Galați. Acest grup a intrat din nou în luptă. A luat parte la eroica rezistență de la Cămin, unde a murit Niță Constantin.

Noi am fost duși la Ismail, mereu însoțiți de procuror. Aici, anchetă de rigoare. Ziua eram la Tribunal și noaptea dormeam la poliție. După cum mergea ancheta, parchetul era dispus să ne elibereze, dar noi simțeam că poliția, chiar și în cazul de neurmărire, nu ne-ar fi dat drumul. Cum parchetul de un moment de neatenție al gardienilor și am dispărut pe înserat din localul poliției. Am grăbit pasul îndreptându-ne spre casa avocatului Bălănică, prieten al Mișcării, care, știind de unde venim, nu prea voia să ne primească. Noi totuși i-am călcat pragul casei. Mai târziu D-l Avocat Bălănică s'a lecutit de teamă și a devenit legionar, împărțind cu mine lagărul de la Miercurea Ciuc în 1938.

Poliția s'a alarmat. Eram cunoscut în această regiune căci făcusem în județul Ismail campaniile electorale din 1931 și 1932, în afără de marșurile de organizare dinainte de această dată. Cum poliția presupunea că m'am ascuns în județ, unde cunoșteam bine satele și bălțile, a început să mă caute prin aceste părți. Eu însă cu Ioachim, împrumutând niște bani de la avocatul Bălănică, ne-am strecurat cum am putut la debarcader și am luat vaporul spre Galați, cu intenția să ne dăm jos la Reni. Aici, poliția era în stare de alarmă. Am renunțat și ne-am continuat drumul spre Galați. La Galați, aceeași situație. Norocul nostru a fost că agenții de pază de la debarcader ne cunoșteau și ne-au lăsat să trecem, spunându-ne să dispărem cât mai repede pentru că suntem căutați.

De la debarcader ne îndreptăm spre sediul legionar. Acolo ne primește Ibrăileanu, care ne în-

trebă candid ce oare am făcut, căci, iată, poliția adineaori a fost pe la sediu, căutându-ne. În același timp se nimereste pe acolo și Căpitanul. Fără a vorbi prea mult, îmi dă niște scrisori, în legătură cu alegerile, să le duc la Constanța lui Silaghi, Virgil Ionescu și Puiu Train.

La Constanța trag la un hotel, a cărui adresă o aveam, și găesc pe Virgil Ionescu și pe Puiu Traian cu o echipă de legionari. În Dobrogea situația era încordată. Teroare mare. Ciocnirile cu autoritățile erau frecvente. Echipa lui Puiu Traian - Seitan, tocmai în ziua aceea trebuia să plece în județ. Puiu Traian, amabil, mă invită să-l însoțesc și iată-mă angajat în luptele din județul Constanța.

În total erau trei echipe care acționau în Dobrogea: a lui Caratărăse, (arestat la venirea mea), Puiu și Silaghi.

Pentru nevoile propagandei, organizația Constanța închiriasse două autobuze mari. Cu aceste autobuze, pline de legionari, am pornit și eu pe sate. Lumea ne primea cu vădit interes. Autoritățile terorizau populația și căutau să ne împrăstie adunările. Dar nicăeri nu s'au putut strânge destui jandarmi laolaltă ca să se poată opune grupului nostru. Într'un sat, au voit să tragă cu arma în cauciucuri, dar noi, prinzând de veste, am făcut cerc în jurul mașinei. În drumul nostru am trecut și prin satul preotului Chivu, pela Vișoara. Părintele Chivu ne-a primit cu mare dragoste și s'a alăturat grupului nostru.

Drumul era greu. Au început să cadă zăpezile. De multe ori trebuia să coborâm și să dăm nămeții la o parte cu lopata. Ajungem la Adam-Clissi. Aici ne ies înainte puternice forțe jandarmerești și, după serioase incidente, suntem arestați. Din gura lor aflăm că Mișcarea Legionară a fost disolvată și campania electorală nu-și mai

are rost pentru noi. Suntem transportați la legiunea de jandarmi Constanța. Aici încep să curgă arestări din tot județul: preoți, învățători și țărani. Tratamentele la care a fost supuși erau mizerabile. Am fost ținuți în dependențele legiunii de jandarmi, în frig și fără hrană îndestulătoare. Mulți se îmbolnăviseră din cauza frigului și a marșurilor istovitoare ce le făcuseră, fiind aduși din post în post.

Ne vai putând răbda mizeria și umilințele la care eram supuși, am cerut să ni se clarifice situația. Dacă suntem vinovați de ceva, să ni se emită mandate de arestare. Ne primind niciun răspuns la legitima noastră întrebare, am forțat puțin nota și am încercat să ieșim afară din clădire. Apare atunci căpitanul Popescu-Marinăru, copleșindu-ne de injurături. Căpitanul Popescu-Marinăru, mai târziu maior de jandarmi, și-a câștigat o tristă faimă de chinător al legionarilor. El a fost și călăul preotului Chivu în 22 Septembrie. Popescu-Marinăru, a fost arestat în 1940 și și-a găsit sfârșitul la Jilava. Unul dintre noi îi cere atunci căpitanului să-i comunice lui Duca că-l face răspunzător de tratamentul ce ni-l aplică și când va ieși de aici îl va împușca. Popescu-Marinăru îl întrebă restit cum îl cheamă? Camaradul, fără a clipi din ochi, îi spune: Virgil Rădulescu. De aici, ne asigură căpitanul de jandarmi, vom fi duși la Tribunal, ca să ni se clarifice situația.

În loc de Tribunal, ne-am pomenit în "Casa Buta" care adăpostise pe vremuri un orfelinat. S'a făcut o triere între cei arestați și cei socotiți mai rebeli au fost aduși aici. În fruntea "rebelilor" erau și Silaghi, Puiu Traian, și Seitan, Virgil Rădulescu și popa Chivu. Paza era asigurată nu de jandarmi, ci de o unitate de grăniceri cu un căpitan, un locotenent și un subloco-

tenent. După două zile de sedere aici, văzând că nimic nu se schimbă, că se continuă cu sechestrarea noastră abuzivă și ni se aplică același tratament neomenos, dormind pe jos, pe paie, când afară era gerul mai mare, ne-am hotărât la un act de mare îndrăsneală. Pereții erau făcuți din șindrilă. Am dat jos tensiunea în câteva locuri. Am scos fitilurile dela lampă și le-am fixat în aceste locuri, am îmbibat șumuiocage de paie cu petrol, apoi am atras în odaia noastră pe căpitan, locotenent și sublocotenent și nu le-am mai dat voie să plece. Le-am cerut să comunice imediat procurorului dela curte situația noastră. Până la o anumită oră, dacă nu vine nicio știre, dăm foc casei și vom arde împreună. Căpitanul a transmis intențiile noastre prin mijlocirea plutonierului și ei au rămas prizonierii noștri. Un sfert de oră mai înainte de ora fatală, Victor Silaghi, care avea comanda grupului, cere legionarilor să facă o rugăciune. Pe fața lui se citea ferma decisiune de a-și pune în aplicare planul. Toată lumea cade în genunchi. Unul zice "Tatăl Nostru". Ofițerii privesc năuciiți. Momentul era a păsător. Cu câteva minute mai înainte de momentul decisiv se aud strigăte disperate de jca. "Stați fraților, că se aranjează situația voastră" Eglă sul procurorului dela Curte, care venise valvârtej, însoțit de pompierii orașului. Toată Constanța era alarmată. Pâlcuri de oameni începeau să se strângă în jurul clădirii. "Stați, ne asigură încă odată, procurorul, situația se clarifică!" "Aveți cuvântul meu de onoare". Am dat drumul prizonierilor, încrezându-ne în cuvântul procurorului și am așteptat clarificarea.

Cum s'a clarificat? O parte au fost trecuți în lotul eliberaților, iar pe mine, Seitan, Silaghi, Chivu, Puiu Traian, Virgil Rădulescu, Ion Florea ne-au trimis la închisoarea orașului, unde

paza obișnuită a fost întărită cu un detașament de jandarmi sub conducerea Lt. Fotea care luase parte și la schingiuirile dela Vișani. Noi reclamăm din nou să ni se facă dreptate, să fim puși în libertate sau să fim trimiși la parchet. Nici una, nici alta. Temnicierii fac urechea surdă. Pentru a-i sili la o clarificare, într'un moment când Lt. Fotea se afla în celula noastră, îl declarăm prizonier, supus aceluiaș tratament cu noi, baricadăm intrarea și comunicăm afară că nu-i vom da drumul atâta vreme cât nu se lămurește ce e cu noi. Din nou, intervenții, asigurări și cuvânt de onoare că vom fi scoși din închisoare.

Intr'adevăr am fost scoși. Dar, cum? Pentru a fi cu mâinile în cătușe transportați la închisoarea Galați, unde fuseseră strânși, din ordinul guvernului, toți legionarii ce mai rămaseră arestați în Tulcea, Covurlui, Brăila, Constanța, la care s'au adăugat mai târziu și ialomițenii cu Dr. Pantelimon. Eu nu eram străin pe aici. Cunoșteam personalul. Gândul meu și al celorlalți camarazi era să evadăm. Studiam modalitățile de a înșelăvi gilența autorităților și a ieși. Un timp grupul nostru a fost ținut izolat de restul legionarilor. Apoi ni s'a schimbat regimul, putând lua contact cu ceilalți. Planul de evadare putea fi acum mai ușor executat. Silaghi îmi cere să-i recomand câteva elemente destoinice care să stea mai pe lângă noi și când va sosi momentul, să imobilizeze pe paznici. Si noi să putem ieși pe poartă. Totodată îmi cere un camarad care să-l ajute să se descurce în Galați. Planul lui era ca, după evadare, să ia trenul spre București. Nu știa ce s'a întâmplat cu Căpitanul și acest gând îl rodea necontenit.

Evadarea s'a întâmplat în Ajunul Crăciunului. Ne aflam în curtea închisorii, unde ne plimbam liberi, pândind momentul prielnic. Până la iesirea

în stradă, erau trei porți. Vedem că poarta interioară aceea care era înspre celule se deschide la un moment dat. Mai rămâneau două. Silaghi dă semnalul. Echipa stabilită intră în acțiune. Atacă gardienii dela poarta a doua și ajung la a treia poartă: poarta principală. Gardianul dela poartă este imobilizat, i se smulg cheile, poarta se deschide și masa legionarilor năvălește afară. În interior soldații și gardienii începuseră să reacționeze, după primul moment de buimăceală. Norocul nostru a fost că soldații au fost surprinși, acțiunea aceasta fiind chiar la schimbarea gărzii. Se nasc câteva busculade cu ariergarda grupului nostru. Soldații trag focuri în aer spre intimidare. Ai rău lovit a fost Virgil Rădulescu, singurul care n'a putut ieși.

Ieșiți afară, conform înțelegerii ce-o aveam cu Silaghi, trebuia să abatem atenția autorităților asupra noastră, pentru a-i înlesni lui dispariția. Formăm o coloană - circa vreo 100 - și în cântece mărșeluum spre centrul orașului. Restul, până la 400 s'au împrăștiat care încotro. În spatele nostru se ațineau gardienii și militarii și cu ei împreună am mers până în dreptul spitalului militar, unde ne aștepta un cordon de soldați. Rupem cordonul - Gh. Potolea este rănit în încăierare - și trecem înainte. Tot orașul era agitat. Pe străzi, un furnicar de cameni. Aveam impresia că sunt mii de legionari. Inspectorul de siguranță și maiorul de jandarmi ne-au ieșit în nainte, vrând să ne convingă să ne întoarcem, că "în câteva zile se va clarifica situația". Noi refuzăm. Ajugem la restaurantul lui Gheorghe Liga. Omul, pentru că era Ajunul Crăciunului, ne întâmpină cu cârnați, carne de porc și un pahar de vin. Poliția și armata baricadează intrarea principală, după intrarea noastră. Intră în local, inspectorul de siguranță, maiorul de jandarmi și

chestorul de poliție și ne cere să-i punem în legătură cu Silaghi. Pentru ei pericolul Nr. 1 era Silaghi. Eu cu Dima și Balaban le dăm impresia că Silaghi ar fi cu noi, dar că refuză să stea de vorbă cu ei. În cele din urmă și-au dat seama de jocul nostru.

Mi-au cerut apoi să particip la o conferință cu ei, la Ibrăileanu acasă. M'am dus și problema ce au pus-o era aceeași: o întrevedere cu Silaghi. Am acceptat din aceleași motive, dar am cerut timp¹.

În timpul când noi parlamentam la Ibrăileanu, Dima și Balaban, care rămăseră la restaurant, au făcut să dispară unul câte unul, printr'o ieșire dosnică, toți camarazii ce-ar fi fost vizati să fie din nou reținuți. Când m'am întors cu inspectorul și l-am poftit în interior, a exclamat: "Ei, mi-ai făcut-o". Mă ia la inspectorat, unde discuția continuă pe tema întrevederii cu Silaghi. A doua zi trebuia să trec din nou pe la el și să-i dau rezultatul, dar n'am mai putut fi la întâlnire, căci, îngrijorat de soarta Căpitanului, l-am luat pe Dima și am pornit cu trenul spre București.

CADEREA LUI DUCA - PRIGOANA CONTINUA

La București aveam o adresă lăsată de Silaghi, unde m'am și întâlnit cu el. Silaghi ne-a comunicat că a dat de Căpitan, că este bine, și de acum nu se mai desparte de el. De acolo ne-am dus la casa Generalului Cantacuzino-Grănicerul, unde se mai aflau Puiu Traian, Scitan și preotul Borșa. Așteptau și ei să vadă ce avem de făcut mai departe.

Aici ne-au prins evenimentele din 29 Dec. 1933. Costică, Danielescu și Dumitrescu-Borșa stăteau la subsol. Ei au primit telefonul, care le-a năunțat căderea lui Duca la Sinaia. În grabă lor de a evacua locuința, știind că autoritățile vor descinde în primul rând la General, au uitat de mine și de Dima, ce ne aflam într'o cameră la etaj. Noi dăbiam mai târziu am aflat de căderea lui Duca, tot prin telefon, de la cunoștințele Generalului care se interesau de soarta lui, dar când am voit să părăsim casa, a fost prea târziu. Cheiul Dâmboviței și Str. Gutemberg erau împânzite de poliție. Ne-am resemnat să așteptăm venirea autorităților. Generalul Cantacuzino nu se afla acasă în momentul când poliția baricada străzile. După ce a revenit, a apărut și poliția în curte, însoțită de un procuror civil. Acesta somează pe General să deschidă ușa. În casă pătrund poliștii și jandarmii cu armele în mână. Incep să răscolască toată casa, dând și de noi în camera de-

la etaj. Intr'o altă cameră, pun mâna pe Tiana Si-
lion.

Generalul avea un muzeu de arme: săbii; pis-
toale, puști. Intre alte piese, avea și un pistol
din trecutu război. Autoritățile au început să ne
chestioneze de proveniență lor și cautau să
scoată dela noi că unele arme ne-ar fi aparți-
nut. Văzând că nu răspundem pe placul lor, au în-
ceput să ne lovească cu sete chiar în casă. Gene-
ralul a fost transportat primul. Noi trei, suntem
luați între baionetele jandarmilor și duși la
prefectura de poliție. Am intrat la prefectură
prin curtea din spate. Cum am intrat în curte, ne-
au luat în primire jandarmii comandați de col.
Andrei Ionescu, lovindu-ne cu patrule de pușcă. A
câta oară suportăm aceeași scenă! In sala marea
prefecturii, comisarii s'au rezeptit din nou asu-
pra noastră, bătându-ne îngrôzitor. Dima s'a pră-
bușit sub lovituri. Comisarii loveau în noi, ca
niște fiare deslănțuite.

Norocul nostru a fost că sala a început să
se populeze cu grupe de arestați din Capitală,
între care erau: Dragoș Protopopescu, Nichifor
Crainic, Neagoe Flondor, Cătălin Codreanu și al-
ții. Chiar în noaptea aceea am fost transportați
în autobuze la Jilava. Ni s'a rezervat fortul
13. Am fost primii locatari ai fortului. La în-
ceput, eram în aceeași cameră cu Generalul, Crai-
nic, Dragoș Protopopescu și Neagoe. Mai târziu pe
ei i-a mutat într'un dormitor mai mic în fund.
Dormeam pe paturi comune, lungi și nu aveam decat
rogojina. Pe încetul, fortul a prins viață. Soseau
legionarii din provincie, cu cei mai aleși repre-
zentanți ai lor. Atmosfera se încălzise. Generalul
are un isvor nesecat de voiciune, de încredere,
și sfida pe toți vrășmașii. Când am fost elibe-
rați, pe la jumătatea lunii Martie, mai că îmi pă-
rea rău că ies.

T R A D A R E A

- Vara anului 1934 -

Procesul s'a terminat în Vinerea Mare, cu a-
chitarea tuturor celor inculpați, afără de Nica-
dori. Căpitanul s'a vorbit ca, în vară, să facă o
tabără la Giulești, pe un teren oferit de Dimi-
trie Micescu, mare avocat în baroul Ilfov,
fratele lui, Istrate Micescu. Tabăra s'a des-
chis în Mai 1934, sub conducerea directă a Căpi-
tanului, care venea foarte des pe acolo și uneori
chiar dormea în colibă. Cel ce se ocupa permanent
de tabără era Caratănase.

Printre cei din tabără mă aflam și eu. Numă-
rul legionarilor veniți din toate colțurile ță-
rii începuse să crească. Fiecare regiune își con-
struise coliba ei. Terenul fiind destul de mare,
într'o parte s'a semănat păpușoi, iar restul a
fost cultivat cu zarzavat.

Din vremea aceasta încă, legionarii au înce-
put să observe că Stelescu vrea să întreprindă o
acțiune pe cont propriu. El venea la început des
prin tabără, apoi a rărit-o și în urmă n'a mai
venit deloc. Am aflat apoi că își pregătea o ta-
bără proprie, la Budachi, pe malul Mării Negre, în
Basarabia. Tabăra voia să o deschidă sub numele
"Legiunii Sportive", organizație întemeiată în
1933, înainte de prigoană, sub conducerea lui. In
vederea acestui scop, începe să recruteze o serie

de elemente din Capitală și provincie -o recruta re care ni s'a părut ciudată. Deși erau unii camarazi bolnavi, alții slăbiți de lupte și închinării, care ar fi avut nevoie de soarele și apa Mării, totuși nu ia dintre aceștia, ci alege după gradul de devotament ce-l arătau lui personal. Agradul într'un mod inexplicabil, când toți legionarii trăiau în cea mai mare sărăcie, Stelescu obține nu știu de unde suma necesară transportului și întreținerii acestei tabere.

În același timp, Principele Nicolae oferise Căpitanului un teren pe muntele Rarău. Căpitanul s'a gândit să deschidă aici o nouă tabără, unde să înceapă clădirea unei case de odihnă pentru legionarii bolnavi. În Iulie ia un grup de legionari dela Giulești printre care mă aflam și eu și pleacă cu el la Rarău, ca să întărească tabăra ce începuse să funcționeze acolo, sub conducerea lui Radu Mironovici. Lucrul aici era foarte greu. Săpam în piatră, doboram copaci, nivelam terenul abrupt, ca să pregătim locul de casă. De altă parte, hrana era foarte sumară. Aici nu aveam nici măcar zarzavaturile dela Giulești.

În contrast cu munca grea de aici, ne parveneau din când în când știri de cum se trăiește la Budachi. Ceva mai mult. În ziarul "Curentul" apar fotografii cu "Legiunea Sportivă" dela Budachi. Vedeam o barcă pe mare, în care vâsleau un grup de tineri vânoși, bătuți de razele soarelui, în vreme ce noi asudam din greu. Propaganda care se făcea în jurul "Legiunii Sportive" era cu atât mai dubioasă cu cât în același timp, despre Legiune și Căpitan nu se scria nimic, toate ziarurile fiind sub cenzură, sau când se scria ceva, numai pentru a fi insultați.

La începutul lui August 1934, eu și cu Dima plecăm la Storojneț, la Neagoie Flondor, Eram foarte slăbit și Căpitanul, ca să mă refac, m'a

trimis la moșia lui Neagoie. Stând acolo, într'o bună zi apare un prinț Caragea. Eu nu-l cunoștem și nici nu mă interesa personal venirea lui. Un lucru mi-a părut suspect. Prințul trimite două mandate poștale la două persoane, despre care s'a exprimat că sunt "băieții lui". Dima știa că una din aceste persoane era în legătură cu Stelescu. Mai târziu, s'a verificat că amândouă persoanele aveau legătură cu el. Neagoie nu avea nimic comun cu această chestiune și venirea lui Caragea acolo era întâmplătoare.

Dima pleacă imediat la Centru să comunice acest amănunt. Nici eu n'am mai avut stare. Peste câteva zile plec și eu prin Galați spre București.

La București pe la începutul lunii August, veniseră dela Budachi Eugen Bârsan, Dumitrescu-Fântânele și alți camarazi, ca să raporteze la Centru, Dlu Clime, ce se întâmplă în tabăra lui Stelescu. Într'adevăr se petreceau lucruri stranii în tabăra dela Budachi. Printre legionarii dela Budachi se afla și un oarecare Cotea Vasile, absolvent al școlii normale dela Piatra-Neamț. Acesta începuse să facă printre camarazii de-a-colo o propagandă foarte insinuantă, punând probleme care vizau direct pe Căpitan: "Ce-i cu chestia cu Lupească?", "Căpitanul se îndepărtează de linia legionară", "Prin acțiunile ce le duce, trădează Mișcarea". Provoca mereu discuții pe aceste teme. Odată crezându-se într'un cerc de aprobatori, smulge fotografia Căpitanului de pe perete și o rupe. Bârsan, Dumitrescu-Fântânele și alții ies la raport, cerând lui Stelescu să clarifice poziția lui Cotea. Stelescu subminimalizează chestiunea: Cotea e un băiat tânăr, nu cunoaște Mișcarea, nu trebuie luat în serios, are atitudini nejudicative. Le-a promis totuși că va lua măsuri. Dar incidentele se repetau. Cotea reia atacurile contra Căpitanului, cu o violență și mai

mare. Se vede, cât de colo că e susținut de cineva. Camarazii aceștia cer din nou lui Stelescu să restabilească ordinea legionară. Acesta se înfurie, răspunzându-le: "Aici eu sunt șeful. Eu sunt răspunzător și nu voi". Acest răspuns a fost edificator pentru ei. S'au decis să părăsească tabăra. Neavând bani, fac drumul pe jos până la Galați și de aici, ajutați de legionarii gălățeni, iau drumul spre București.

Inginerul Clime, auzind întâia oară această destăinuire, nici n'a voit să creadă. Il știa pe Stelescu grandilocvent și prizonier al unei ambiții nemăsurate, dar atât de departe nu-și putea închipui să meargă. Ii cheamă din nou și îi supune la o nouă anchetă și mai amănunțită. Apoi le recomandă să nu vorbească nimănui nimic și, pentru mai mare siguranță să plece fiecare în județul lui, Bârsan în Târnava Mare, iar Dumitrescu-Fântânele în Prahova.

Eu m'am stabilit din nou la Giulești, continuând lucru la zarzavagerie.

Pe la sfârșitul lui August se ține la Râmnicul Vâlcea congresul studenților olteni, la care participă și delegații din diferite centre. Stelescu se afla printre participanți. Printre alții dela București mai erau, Caratânase, Eugen Teodorescu și Stefan Georgescu. De fapt, congresul nua fost organizat la sugestia noastră, ci era o inițiativă a lui Stelescu, cu scopul de a-i furniza un alibiu - cum se va vedea mai departe.

După câțva timp, congresul degenerază în acțiuni de stradă, contrar tuturor manifestațiilor studențești organizate de legionari. Autoritățile iau măsuri și arestează pe capii congresiștilor, între care și pe Stelescu și Caratânase. Ei sunt ținuti în închisoarea locală, și așteptau să fie aduși în fața Tribunalului local.

Stelescu era foarte agitat în închisoare.

Parcă aștepta să se întâmple ceva contrar atitudinii lui obișnuite fiind calm și stăpân pe sine în atari împrejurări. Intr'o zi Stelescu primește o telegramă. Citind-o, Caratânase, care, se afla cu el în celulă, observă că tulburarea lui crește.

- Ce este? De ce ești agitat? Il întrebă Caratânase.

- Am avut niște vise astă noapte, zice Stelescu. Am presimțiri. Să nu i se întâmple ceva rău Căpitanului.

- Ce i se poate întâmpla? E bine, sănătos. Dar de telegramă Stelescu n'a adus vorba.

A doua zi primește o altă telegramă, care îi mărește neliniștea. De astă dată era trist și abătut și n'a mai repetat chestea cu presimțirile. Caratânase era în curent cu semnificația celor două telegrame și observa cu atenție reacțiunile lui. Felul în care a reacționat i-a confirmat acțiunea de trădare a lui Stelescu. Imediat l-a demască în fața camarazilor, izolându-l de grup.

Si acum s'a explicat purtarea lui Stelescu din închisoare - eu nefiind martor ocular - cu ceace am aflat ulterior.

Stelescu, mânat de ambiții bolnave, se pusese în slujba dușmanilor noștri. Încă de când se afla la Jilava, se citea în gesturile lui o tensiune de a se separa și de a-și crea un grup aparte. Venind Moța acolo, natural că încercările lui n'au putut prinde. Nu se poate afirma că la acea dată, Stelescu să fi avut relații îndoielnice. Era numai ambiția care mușca din el.

Terminându-se procesul, Stelescu face o primă tentativă de a se separa și de a ieși de sub autoritatea Căpitanului. Indată după proces, situația guvernului Tătărăscu devenise critică. Achițarea Căpitanului însemna o lovitură de grație guvernului. Toată prigoana se dovedise nefondată.

Schimbarea de guvern era iminentă. Regele Carol își dăduse asentimentul la numirea Gen. Averescu. Dacă nu s'ar fi petrecut tocmai în acele momente critice moartea soției generalului, care l-au făcut să lipsească câteva zile din Capitală, în luna Mai 1934 am fi avut guvern Averescu. Această absență i-a procurat timp lui Tătărașcu ca să dreagă lucrurile la Palat. Stelescu intrase în legătură cu anumite cercuri din jurul gen. Averescu și primise asigurări că dacă va reuși să rupe Garda, solidarizând o mare parte din legionari cu acțiunea lui, se va rezerva trei ministere. Chestiunea a căzut, dar pofta lui Stelescu pentru putere a rămas.

Stelescu este atras într'o nouă combinație de cercurile care urmăreau distrugerea Mișcării după ce la proces n'au reușit să obțină condamnarea căpeteniilor ei. De astă dată cade în mrejele camarilei dela Palat, care lucra prin Richard Framasovici. Stelescu intrase în legătură cu camarila prin mijlocirea lui Gheorghide, rudă cu soția sa. Planul ce s'a urzit a fost ca să fie ucis Căpitanul chiar de mână unui legionar, cultivat în spiritul că însuși Căpitanul s'ar fi îndepărtat dela linia Mișcării. Stelescu, luând conducerea Legiunii, ar fi apărut ca o salvare în fața celorlalți camarazi. I se promisese că, odată înlăturat Codreanu, va putea aspira la cele mai mari onoruri.

Planul camarilei era de fapt mult mai vast. Profitându-se de zăpăceala ce ar fi urmat acestui atentat în rândurile legionare, să fie curățați și alți șefi ai Mișcării, creindu-se impresia în public că legionarii își fac socotelile ei între ei. Până la urmă nu-i mai interesa nici soarta nefericitului Stelescu. Obligațiile ce și le-ar fi luat n'ar mai fi ajuns la scadență, căci ar fi dispărut și el, lichidat de elementele care

răzibunau pe Căpitan.

Stelescu întreprinde două acțiuni paralele: strânge elemente devotate în jurul său, iar, de altă parte, pregătește sufletește legionarul care trebuia să asasineze pe Căpitan, în persoana tânărului Cotea Vasile.

Cotea Vasile provoacă incidentele dela Budachi, ca să-și justifice gestul de mai târziu. După ce sfârșește tabăra dela Budachi, el merge la o moșie în Râmnicul Sărat, a unui personajiu misterios, unde face exerciții de tragere. De acolo, înarmat cu un revolver, pleacă spre tabăra Rarău unde trebuia să se întâmple atentatul. Pe drum, nici el nu putea să explice cum, era ceva care-l oprea. "Imi dădeam seama că nu pot să trag". Si s'a întors la București, reluând legătura cu Stelescu.

Stelescu supărat, îi face din nou educație, pregătindu-l de astă dată să-l asasineze pe Căpitan cu otravă. Otrăvirea trebuia să se întâmple la Carmen-Sylva, unde Căpitanul stătea la o vie pe malul lacului și începuse să lucreze la carte. Căpitanul avea obiceiul să invite legionarii cari aveau nevoie de nămolul lacului, să stea cu el. Cotea ar fi putut să se strecoare cu ușurință în lotul acestora și, la un moment dat, profitând de neatenție, să arunce otrava în bucate. Ca să-l împingă pe Cotea la fapte, Stelescu voia să-i demonstreze că și alți șefi legionari sunt cu el și îi pomeni de Dumitrescu-Zăpadă, Virgil Rădulescu, Beza, Neculai Totu, Banea și alții.

Stelescu, într'adevăr, destăinuise ceva din planurile lui primilor trei, crezându-i așa de buni prieteni, încât acestia ar fi dispuși să-l secondeze. Dar ei, aflând despre ce-i vorba, îndată s'au consfătuit cu Neculai Totu și de aici urmează descoperirea întregului complot. Neculai Totu și Dumitrescu-Zăpadă se prezintă lui Cotea,

știind că plecarea lui spre Carmen Sylva e iminentă, și îi spun, pe un ton care nu mai lasă nici un dubiu că și ei ar fi amestecați în complot. "Mă, uite ce, să mergem într'un loc unde să punem definitiv la punct plecarea". Cotea crede, iau o mașină și stopează în Gutemberg 3. Cotea își da seama că e descoperit și nu mai opune nici o rezistență. La sediu nimeni nu-i spune vreo vorbă rea, nimeni nu-l bruschează. Vine și Căpitanul, se duce la Cotea, îl bate cu blândețe pe obraz și îi întreabă trist: "Bine, Cotea, ce rău ți-am făcut ca să mă ucizi?" Cotea începe să plângă și mărturisește totul. Căpitanul nu voia să creadă. Acțiunea lui Stelescu i se părea atât de absurdă, atât de neverosimilă încât nici declarațiile lui Cotea n'au reușit să-l convingă. Ii trebuia probă materială. Cotea afirmase că ceanura de potasiu se găsește la Luca Gheorghide, indicându-i chiar camera și dulapul unde era pusă. Atunci Căpitanul, Generalul și un grup de legionari pleacă la locuința lui Gheorghide, sună și intră în casă. Gheorghide nu era acasă. Se reped în odaia indicată de Cotea, deschid dulapul și dau de ceanură. Asupra faptului nu mai exista nici un dubiu.

Stelescu în acest timp se găsea la închisoarea dela Râmnicul Vâlcea. Arestarea lui fusese pregătită de conivență cu autoritățile. El voia să demonstreze legionarilor că nu are nici un amestec în otrăvirea Căpitanului pentru că să iasă apoi din închisoare cu aureola de erou. Cotea declarase că, îndată după săvârșirea faptului trebuia să dea o telegramă la Râmnicul Vâlcea lui Stelescu, cu conținutul "Arhimede mort", ceea ce voia să însemne "Căpitanul mort".

Căpitanul se decide să supună pe Stelescu la ultima probă, să-l vadă cum va reacționa la primirea telegramei. Caratânase fusese avertizat

prin Nicoleta și trebuia să-l observe. La primirea telegramei, Stelescu nu o arată nimănui, ci exprimă presimțirile negre privitor la soarta Căpitanului. A doua telegramă, care l-a toropit, avea conținutul următor: "Arhimede trăește".

În posesiunea tuturor problemelor, Căpitanul convoacă un consiliu de onoare, format din 23 persoane sub președinția Gen. Cantacuzino-Grănicerul. Din acest consiliu am avut onoarea să fac și eu parte. Este invitat și Stelescu, care se prezintă. Este întrebat dacă acceptă să fie judecat de consiliu, așa cum este el format, sau dacă nu are ceva împotriva unor anumite persoane. Stelescu răspunde că nu are nimic și, dimpotrivă, se bucură că are în fața lui pe vechii lui camarazi de luptă. Cotea repetă declarațiile sale. Stelescu recunoaște că a greșit față de disciplina Legiunii, provocând lupte în interiorul Mișcării, dar a refuzat să recunoască amestecul lui în tentativa de asasinat a Căpitanului. Acceptă orice pedeapsă care să nu-i ridice dreptul de a muri alături de ceilalți camarazi pe baricade. Cere să i se lase săcușorul cu țărână și Crucea Albă, câștigate de el prin lupte. S'a străduit să fie cât mai patetic în declarațiile sale, pentru a impresiona consiliul.

Consiliul de onoare l-a declarat în unanimitate vinovat. Cu toată fapta lui neagră, Căpitanul s'a fixat pe linia creștină, dându-i o pedeapsă care nu-i închidea definitiv drumul întoarcerii. Dar Stelescu, în orbirea lui, a apucat pe drumul perzării.

DOMN LA EFORIE

1935 vara

După furtună, vremuri mai liniștite. În vara anului 1935, Uniunea Studenților întemeiază o tabără de odihnă la Eforie. Conducerea taberei îi revenise lui Neculai Totu, care își alege câteva elemente să-i stea într'ajutor, printre care mă aflam și eu. Pentru întâia oară, după ani de zile, am cunoscut și eu o viață mai liniștită. De muncă nu ne puteam plânge nici aici, căci trebuia să ne îngrijim de buna funcționare a taberei: aprovizionarea, bucătăria, iar uneori serveam chiar la masă. Dar aveam și destulă vreme liberă, ca să facem plaje, canotaj și bae de nămol la Techirgiol. La capătul celălalt al orașului, spre Mangalia, Căpitanul pusese tabăra Carmen-Sylva, pe un loc pustiu, unde nu crescuse până atunci decât spini și pălămidă. Dacă nu în fiecare zi, apoi odată la 2-3 zile tot mă repezeam într'acolo, minunându-mă cât de repede înaintează lucrările. Colibe, drumuri, diguri de susținere a lucrărilor, toate răsăreau ca din pământ.

La Eforie, în cadrul altor societăți, veniseră studenți cehi, polonezi și jugoslavi, Studențimea română, din tabăra Uniunii, intraseră în legătură cu studenții streini și treptat îi familiarizară cu problemele generației noastre. Plimându-i pe Mare, îi aduceam până la tabăra Carmen-Sylva, un-

de admirau munca tineretului român și unii din ei au lucrat chiar acolo. Era un prilej binevenit de înfrățire cu tineretul țărilor vecine.

În timp ce Marea era mai agitată, câțiva dintre noi, buni înotători, sărim în barcă și o luăm în larg, tăind valurile spumoase. Lumea de pe țărm spunea: "Aceștia sunt nebunii de legionari". Eu eram la cârmă, căci crescând pe bălțile Galaților, mă pricepeam să conduc barca.

Odată ne-am înțeles cu Savin și Traian Clime să-l botezăm pe Niculai Totu, ca să ne răzbunăm pe mizeriile ce ni le făcea, că ne cam silea la lucru, să iasă tabăra lui bine, și ne ocăra rău când mai scăpam frânele, întârziind pe Mare. Barca în care ne aflam tus-trei, nu era departe de mal, dar valurile erau înalte. Eu cârmesc barca în așa fel încât valul să isbească în plin. Barca ia apă și noi sărim în Mare. Totu știa să înoate atâta cât să nu se înece: se lupta disperat cu valurile și ajunge la mal. Cu ochii mari, ca după o mare ispravă, mă întreabă cum a fost de ne-am dat la fund? Noi dam din umeri dar din gesturile noastre și-a dat seama de unde i-a venit necazul.

Tabăra studențească de la Eforie s'a închis la 31 August, iar studenții legionari ce se aflau acolo au trecut la Carmen-Sylva, ajutând la lucrările de încheiere ale taberei de acolo.

DIN NOU IN ACTIUNE

Partidul "Totul pentru Tară" a fost înființat în Decembrie 1934, la un an după dizolvarea Mișcării. Organizarea mai amplă a Mișcării, sub oțrotirea noului partid, a început în toamna anului 1935, când s'au fixat și primii șefi de regiune.

Eu promisem misiunea să lucrez în jud. Storojineț, unde șef de județ era Neagoe Flondor. Din toamna anului 1935 până în toamna lui 1936, mi-am petrecut timpul; cu mici intreruperi, în acest județ, mergând în propagandă, străbătând satele, creind cuiburi și înființând mici șantiere.

Organizația județului, când am pășit acolo, era în formație. Există un puternic curent popular rămas de pe vremea când echipa Niki Constantinescu, Dumitrescu-Borșa, făcuse un raid într'acolo, în toamna lui 1933. Un alt centru de propagandă al Mișcării îl forma tabăra de muncă ridicată pe domeniile Flondorenilor, în apropiere de marginea orașului, de studențimea cernăuțeană, cu ajutorul localnicilor. Șef al regiunii era Dl. Vasile Iasinschi. Misiunea noastră era ca acest curent difuz să-l captăm și încadrăm în forme precise.

Munca noastră de organizare a județului a culminat cu o mare manifestație legionară la Storojineț, care a avut loc în vară, cu prilejul inaugurării sediului local. Dela Centru au participat Dl. General Cantacuzino, însoțit de șeful regiunii, Dl. Vasile Iasinschi. S'au format trei coloane din trei puncte diferite ale județului, toate având obiectiv orașul. O coloană a pornit

dela Dumbrava Rosie pe care am condus-o personal; a doua dela Crasna-Putnei, a treia dela Stănești. Traseul a fost calculat în așa fel ca, la aceeași oră, să ajungă tus-trele coloanele în Storojineț.

Manifestația a fost măreață. Au fost de față câteva mii de oameni, țărani și orășeni. Țăranii au venit cu căruțele din cele mai îndepărtate colțuri ale județului. După cuvântările ținute, de Dl. Iasinschi și General, urmează defilarea coloanelor legionare, în sunetele fanfarei legionare din Dumbrava Rosie.

Pentru mine ziua aceasta a fost un prilej de mare bucurie. Vedeam cum oamenii organizați de mine defilează cu atâta măreție în minunatele lor costume bucovinene și citeam și mulțumirea pe fețele șefilor mei.

În toamna anului 1936, când am părăsit județul, organizația Storojineț era consolidată.

În primăvara aceluiaș an, ducându-mă pentru câteva zile la Galați, am avut prilejul să aplic o meritată corecție unui gazetar din localitate. Un oarecare Vinograschi avea o foaie locală și, atârțat de politicieni, probabil și plătit, își permitea să publice cele mai grele insulte la adresa Mișcării și a șefului ei. Pe vremea aceea exista cenzură. Mișcarea nu putea răspunde la atacuri. Numele Mișcării și a Căpitanului nu puteau apare decât numai pentru a fi insultate. Dacă presa ar fi fost liberă, s'ar fi putut răspunde sau cel insultat s'ar fi putut adresa justiției.

Eu, venind aici, citesc atacurile infame și mă cuprind cea mai mare revoltă de mișelia acestui individ. Întâlnindu-l pe stradă, în plin centrul orașului și cu toată starea de asediu îi aplic o corecție care l-a scutit să mai insulte Mișcarea. De a doua zi n'a mai apărut niciun articol.

BOLNAV LA PREDEAL

Campania electorală din 1937 m'a prins la Predeal, la o casă de odihnă, unde m'a trimis Căpitanul să mă întrez, fiind foarte slăbit. După ieșirea dela Jilava, în Martie 1934, nu m'am simțit prea bine. Eram palid și tras la față. Mă vede și Căpitanul într'o zi pe la sediu, și mă întreabă ce am. Mă trimite apoi la un medic, prieten de al său, să mă caute. Medicul, după ce m'a consultat, ca să nu mă sperie, probabil, csrie diagnosticul, îl pune în plic, și mă trimite cu plicul la Căpitan. Căpitanul era la Gutemberg cu mai mulți legionari. Când deschide plicul și citește, îl văd că zâmbește și mă întreabă: "Cum se face, Costea, că tu care beai numai vin ai căpătat apă la plămâni?" Si râde cu poftă în hazul tuturor. Râd și eu că n'aveam încotro.

Boala mi-a revenit în 1937 și așa se face că n'am luat parte la alegerile din 1937. Tot la Predeal m'a apucat guvernul Goga și apoi răsturnarea care a urmat. Evenimentele se agravau. A trebuit să părăsesc Predealul îndată după aceia, cu toate că nu mă întrezamsem de tot, pentru că vechiul proces dela Vișani revenise pe rol, la sfârșitul lui Februarie. Mergând la Galați, unde se strămutase procesul Costea dela Râmnicul-Sărat, la termenul fixat, am trăit marea bucurie de a-l întâlni pe Niki Constantinescu, care fuse se adus dela Aiud sub excortă, fiind implicat și el în acelaș proces.

Procesul s'a amănat și de data aceasta. Apropiindu-se sărbătorile Paștilor, am rămas în mijlocul familiei.

PRIGOANA CEA MARE

- 1938 -

Mă plimbam pe străzile Galașilor. Stiam de procesul Căpitanului cu Iorga și simțeam cum se îngrămădesc norii deasupra noastră. Dar îmi închipuam că nu se va întâmpla nimic grav până după sărbători. Tiranii vor respecta cel puțin Sfintele Paști.

Tocmai când mă frământau aceste gânduri, mă trezesc lângă mine cu un comisar și câțiva agenți de poliție și, după ce mă salută respectuos îmi spun că dl. chestor vrea să vorbească cu mine. M'am dus fără să bănuiesc ceva grav, căci eram adeseori poftit la chestură. Când am intrat în curtea chesturii, n'am deslușit prea bine ce se petrece acolo, căci era întuneric, dar am observat mai mult personal, de serviciu decât de obicei. M'a surprins totuși faptul că, în loc să mă conducă spre biroul chestorului, cum fusese vorba, mă îndreaptă spre secretariatul chesturii. Acolo am căscat ochii mari când am dat de avocatul Ibrăileanu, Cpt. Soare, prof. Serban, av. Solon Vasilache, și Dr. Andonescu. Adică toate figurile cunoscute ale legionarilor din Galați erau culese.

În aceiași noapte, cu trenul de București, am fost transportați în direcție necunoscută. La Buzău se urcă în vagonul nostru Aristotel Gheorghiu cu un grup de legionari din Râmnicul Sărat.

Călătorim toată noaptea, trecem de Bururești și ne îndreptăm spre Oltenia. La Piatra Olt schimbăm direcția spre Turnu-Roșu. Suntem coboriți la Râmnicul Vâlcea, în după masa zilei, și duși la legiu-nea de jandarmi, aici aflăm că suntem destinați pentru lagăre, și în scurt timp vom fi excortați la Mănăstirea Bistrița, unde se aflau strânși deja o parte din legionari.

Nu știu ce s'a întâmplat că acestui proiect nu i s'a mai dat curs. Am fost din nou îmbarcați în tren, aducându-i și pe cei dela M-tirea Bistrița, și pornind pe linia Făgăraș-Brașov spre surprinderea noastră, observăm că nu ne oprim nici la Brașov, ci o luăm spre secuime. Insfârșit, misterul se desleagă: Miercurea-Ciuc, noul loc de osândă în drumul suferințelor legionare.

Suntem primii care populăm acest lagăr. Lagărul era o fostă școală de agricultură, așezat în marginea unei păduri, cam la 3 km. de oraș, și amenajat în grabă pentru acest scop. Pe atunci nu erau trase decât rețele de sârmă în jurul clădirii, iar paza jandarmilor nu luase proporții. Tratatamentul era destul de omenos. Nimic nu ne făcea să bănuim ororile de mai târziu. Este adevărat că chiar din prima zi nu ni s'a dat voie să trimitem scrisori, să primim pachete sau vizite.

Pe măsură ce trecea timpul, observam cu neliniște cum rețelele de sârmă se înmulțeau și cum paza se întărea. Acum nu mai erau câteva rețele, ci un gard stufos de sârmă până la doi metri adâncime.

După noi au fost aduși legionarii închiși la Tismăna și Dragomirna și alte grupuri luate direct din județe. Ne-am organizat cum am putut mai bine și începe viața de lagăr cu mizeriile ei inerente: lipsa de știri, colportarea de știri false, lipsa de cărți, de medicamente, etc. Armele ce ne-au rămas erau disciplina și credința noastră lă-

untrică. Eram neliniștiți de soarta Căpitanului. Făceam fel de fel de ipoteze. Se svonise că arestarea Căpitanului e cu tâlc: Regele voia să-i prezerve pe legionari de un moment internațional greu ca să-i folosească apoi mai târziu. În genere, se credea că prigoana nu va dura mai mult de două-trei luni. Abia după ce a fost ridicat grupul inginer Clime și dus la București, ca să i se facă proces, am devenit mai gânditori.

Eu stăteam la etajul întâi, cu Aristotel Gheorghiu, Lae Lupu, preotul Chivu, Savin, Traian Clime, Mircea Goga, Spiru Popescu, Ficata, Ghița, Ion Ilie. Imaginam fel de fel de jocuri ca să treacă timpul. Camera noastră era un fel de centru de voie bună. Noi formam opusul camerei unde se afla Stoicănescu, în care se discutau probleme serioase, subiecte filosofice. Noi reprezentam nota vieoale, tinerească, nepăsătoare. Savin era șeful unui cuib, pe care îl botezasem "Lampa", pentru că nu avea electrică, și lampa cu petrol în jurul căreia ne adunam noaptea, povestindu-ne pățaniile. Nae Ionescu venea cu plăcere în camera noastră, după ce scăpa de discuțiile grave din camera de alături. Odată, când profesorul era la noi, Savin n'arece face, se ridică pe un pat, și ține un discurs omagial, proclamându-l membru al cuibului "Lampa". Nae Ionescu râde cu poftă, acceptă onoarea ce i se face, dar zice: "Bine voi cu lampa și eu cu fitilul", făcând aluzie la perspicacitatea lui politică de care se temeau adversarii.

În vară, prin Iulie, printr'o strategie ingenioasă, Silaghi evadează. Nu știu cum și nu știu de unde și-a procurat niște efecte militare, o cămașă, un pantalon, apoi s'a tuns zero, și și-a ras barba -purta o barbă impozantă- și într'o seară, s'a strecurat cu soldații care aduceau alimentele la bucătărie, cu o căldare în mână, ca și cum ar fi fost unul de ai lor. Cum garda se schimba

des, de teamă că soldații să nu însoadă legături cu deținuții, alipirea lui de grupul lor a trecut neobservată. Corpul de gardă nu l-a băgat în seamă. S'a îndreptat apoi spre dependințele jandarmilor care erau în afară de lagăr, s'a strecurat pe lângă ele și la câțiva pași s'a pierdut în pădure.

La apelul de seară, s'a constatat lipsa lui. Imediat s'a dat alarma. Ofițerii erau foarte nervoși. Efectivul de rezervă al lagărului a fost trimis în căutarea lui, dar Silaghi avusese timp să-și piardă urma.

În toamnă, toți cei dela Ciuc am fost strămutați la Vaslui, în lagărul nou înființat. Am fost duși cu duba căilor ferate, în mai multe serii. În toamnă, guvernul a făcut noi arestări printre căpeteniile legionare. O parte au fost duși la Vaslui, unde ne-am întâlnit cu ei, iar ceilalți au completat locurile rămase goale după plecarea noastră dela Miercurea Ciuc.

Lagărul dela Vaslui era amenajat să ne primească. Paza era bine pusă la punct. Gardul de sârmă se ridica la o înălțime de doi metri. Între rețelele de sârmă era o cărare, pe care jandarmii puteau circula. În afară, era un alt cordon de santinele, format din posturi fixe.

Tratamentul și alimentația erau mult mai rele. Întreaga atmosferă, de altminteri, era apăsătoare. Cei din cuibul "Lampa" ne-am recostituit aproape în aceeași formație și tot la etaj.

ASASINAREA CAPITANULUI

Eram la Vaslui când a venit știrea despre asasinarea Căpitanului. Corneliu Georgescu ne-a adunat în hallul școlii (lagărul era fosta școală normală dela Vaslui) și ne-a comunicat sfârșitoarea veste. Toată lumea a îngenunchiat și s'a făcut o rugăciune. Ne-am retras cu toții în camere înmărmuriți de durere.

Unitatea, cu mici excepții, s'a păstrat și după acest moment teribil. Dar preocupările de viitor erau felurite. Unii erau de părere că nu mai avem nimic altceva de făcut decât să așteptăm timpul să se lămurească situația. Alții trăiau cu ideea răzbunării. Alții, însă, refuzau, pur și simplu să creadă în dispariția Căpitanului și cereau rezistență până la capăt. Foarte puțini au fost acei care au dat declarație și au plecat înainte de Crăciun.

Viața în lagăr continuă tot mai tristă și mai apăsătoare. Profesorul Stoicănescu și Iordache Nicoară sunt ridicați și duși la Miercurea Ciuc, considerându-i printre cei care mențin spiritul de rezistență. În Ianuarie, o nouă lovitură. Profesorul Vasile Christescu este ucis de agenții poliției. Fotografia lui sângerată apare în ziare.

În primăvara anului 1939, a început să mai dea drumul din lagăre. În cursul verii au fost eliberați și unii reprezentanți de seamă ai Miș-

cării: Corneliu Georgescu, Iasinschi, Gârneață. Printre cei ieșiți a fost și Jean Ionescu din Prehova, care a făcut parte din echipa lui Miti Dumitrescu.

În vară, o nouă durere ne strânge inima. Împușcarea Nicoletei Nicolescu.

Tot la Vaslui mă apucă întâmplările din noaptea de 21/22 Septembrie. Seara vine ofițerul de serviciu și citește de pe o listă numele a 32 camarazi. Li se spune să-și ia bagajele, pentru că vor fi transportați în altă parte. Ni s'a părut suspect că operația se face noaptea, apoi că, după ce au ieșit din clădire întârziu cam mult la comandament. În cele din urmă îi vedem legați cot la cot, pornind în marș. Prin mijlocul lor trecea o funie de care erau din nou legați, încât formau cu toții un singur pachet. De jur împrejur jandarmi cu pistoalele mitraliere în mâini.

Tocmai când preparativele de plecare ale grupului erau în curs, este introdus în lagăr cpt. Ungureanu, și s'a încrucișat cu ei la comandament. Cpt. Ungureanu fusese odată în lagăr apoi eliberat și din nou arestat. Acum venise pentru a doua oară. Pe tren aflase de căderea lui Călinescu, dar n'a putut să sufle nici un cuvânt camarazilor. Nici nu s'a îndepărtat bine grupul de lagăr și auzim rafale de mitralieră. Împușcarea lor s'a produs nu departe de lagăr, pe șoseaua națională. După focurile de mitralieră, am auzit în pușcături izolate. Erau loviturile de grație. Au urmat comenzi nedeslușite ale jandarmilor. Probabil că se îndepărtau. Am aflat că apoi unul din camarazii noștri reușise să se desprindă de legături și, rănit, o luase la fugă. După câteva ore de alergătură, jandarmii l-au descoperit și, aducându-l la locul de supliciu, l-au împușcat și pe el.

Camarazii noștri, cu trupurile ciuruite de

gloanțe, au fost expuși toată ziua în marginea șoselei. A fost chemată lumea de pe sate și din oraș, au fost aduse și școlile din Vaslui să vadă pe "asasinii, trădători de țară". Seara trupurile lor au fost aruncate într'o groapă comună.

Cei ce am rămas, așteptam dintr'un moment într'altul să ne vină rândul la măcel. Bunii prieteni cu care dusesem atâta amar de lupte, nu mai erau. Viața mi se părea tristă și pustie. Trei zile n'a mai venit nimenea pe la noi, fie de teamă, fie din jenă sufletească.

Calvarul continuă. Alte contingente sosesc. Printre ei se aflau mulți din cei eliberați în vară. Grupul cel mai numeros îl formau prahovenii, în frunte cu profesorul Tase. Acesta, două săptămâni nu s'a putut ridica din pat, decât ajutat de camarazi, așa era de schingiuit. Tot grupul prahovenilor fusese groaznic maltratat. Cei noi aveau dreptul să scrie acasă. Cei vechi însă nu. Aceasta cu scopul ca să nu se știe precis cine mai e în viață și cine e mort. Dar măsura asta a produs de fapt mai mare panioă în afară, pentru că mai toate familiile și prietenii ne credeau pe toți morți.

DESTINDEREA

În preajma Crăciunului au fost eliberați câți va legionari din lagăre. În Ianuarie și începutul lui Februarie, s'a dat drumul la o altă serie. Svonurile care veneau din afară anunțau începutul "destinderii". Între guvern și legionari ar fi început tratative pentru a se ajunge la o înțelegere, a cărei urmare imediat ar fi fost lichidarea lagărelor. Noi am rămas neîncrezători.

În Martie 1940, vine comandantul lagărului și ne anunță că o delegație dintre noi va merge la București ca să trateze destinderea cu internele. Din afară, nu știu din partea cui, au fost numite câteva nume. Între acestea mă aflu și eu. Cei de pe listă am fost scoși din lagăr și duși la comandament. Aici, nu mică ne-a fost mirarea când am văzut că ni se face o percheziție extrem de amănunțită și ni se ia tot ce aveam asupra noastră: bani, creioane, foiță de țigări, etc. Dr. Niculescu din Prahova era foarte alarmat de acest stil de destindere. Unii făceau haz de necaz spunând: "De-acum sburăm și noi la ceruri".

Am luat trenul, escortați de subofițeri de jandarmi, și am coborât în gara de Nord. De aici am fost transportați cu niște bresuri la inspectoratul de jandarmi, unde se găsea și o școală de ofițeri-jandarmi. După paza aceia aspră, rămânem surprinși că ni se pun la dispoziție băile școlii și ni se servește și o masă copioasă. Suntem

repartizați în mai multe camere, având paturi bune, cu cearceafuri albe. Vine și o delegație de la Miercurea-Ciuc. Apare și Noveanu, care ne spune că un grup de conducători legionari au început să lucreze la destindere și pentru asta am fost și noi aduși aici, ca împreună cu ei, să ducem la un bun sfârșit tratativele.

Coborâm în sala de festivități, unde întâlnim și o delegație din provincie. Ne mișcăm caecum liberi, dar parcă nu îndrăsnim să vorbim prea tare. Ni s'au dat gazete. Puteam cere să ne vadă lumea. Discutam grupuri-grupuri. Ideea destinderii era privită cu satisfacție după nenumeratele luni de detențiune.

S'a ținut o conferință cu toată lumea, la care au luat parte ministrul de interne Ghelmegeanu și generalul Bengliu. Ghelmegeanu pune problema să trecem și unii și alții peste cele întâmplătoare, în interesul superior al Patriei, mai ales că se prevăd vremuri grele. Statul nou, spune el, este ca un bloc mare de piatră din care se proiectează viitoarea statuie. Dar pentru asta e nevoie de dăltuitori. "Dăltuitorii, sunteți nu mai Dvs., legionarii". Au vorbit mai mulți, între care am remarcat pe tânărul avocat Crișan, din Hunedoara. Acesta a vorbit în termeni destul de duri, arătând că dăltuitorii, de care are nevoie Tara, au rămas foarte puțini, pentru că cei mai mulți sunt morți.

La încheiere, s'a făcut un manifest către Tara, care a fost semnat de toți cei prezenți acolo. După semnarea manifestului, Bengliu anunță că lagărele vor fi desființate, iar noi delegații suntem liberi de pe acum, și numai îndeplinirea formalităților ne obligă să ne mai întoarcem.

Ne-am întors în lagăr tot sub escortă și imediat ni s'au făcut formalitățile de eliberare, urmând ca în fiecare săptămână să se dea drumul unei serii, până la închiderea lui.

SPRE BIRUINTA

După eliberare, mi-am aruncat ochii în jurul meu să văd ce a mai rămas din Frăția de Cruce dela Galați și organizația județeană după doi ani de prigoană.

Am recapitulat întâmplările mai de seamă din prigoană. Primul val de arestări ne-a prins pe noi, cei din Galați, cu Ibrăileanu, Potolea, Dr. Andonescu. În același timp sunt ridicați studenții gălățeni dela București în frunte cu Tocu Petre și unii răsleți, cum era Savin, care în acel moment se afla în Ardeal la Sorecani. A urmat al doilea val de arestări, în toamna anului 1938, care a înghițit o altă serie de elemente. Cei rămași nu s'au dat bătuți. Au căutat legătura cu Centru și au continuat să lucreze în lupta de reorganizare a Mișcării, o altă serie de legionari gălățeni cad în mâinile poliției și iau drumul închisorilor: unii cu Sogoreanu în frunte, spre Chișinău, alții, cu Victor Gheorghiu, spre Târgu-Ocna și Cetățuia a intrat în bătălie, cu Dan Vasilache și Dșoara Leahu.

În perioada 1938-1939, organizația Covurlui a fost în permanent contact cu Centrul prin camarazii Nicolae Ion, Grecu Gheorghe și Ovidiu Constantinescu ieșiți din lagăr. Organizația Covurlui și-a dat tributul ei de sânge, pierzând unele din cele mai valoroase elemente.

Senatorul Gheorghe Potolea, invalid de război

din garja dela Prunari, intrat în Mișcare dela prima chemare a Căpitanului. Dela primele svăcniri de viață legionară, Gheorghe Potolea reprezintă pentru Căpitan o energie neprețuită. Nu era numai un om cu un trecut de luptă în slujba neamului, dar s'a impus și în mijlocul celor mai tineri prin curajul și spiritul său de sacrificiu. Era un adevărat spărgător de fronturi, neprecupeținau-și niciodată odihna, banii sau sângele. Gheorghe Potolea a fost ucis în Septembrie 1939 la Tg. Berești. A căzut apoi la Vaslui Comandantul Ajutor Iordache Spânu, secretar general al Centrului Studențesc București, unul dintre vechii frați de cruce și vajnic luptător. Tot la Vaslui este ucis Traian Clime, Comandant-Ajutor, fratele inginerului, luptător de linie, un tânăr de o mare curățenie sufletească. Mort și Com. Ajutor Victor Gheorghiu, vechiul luptător covurluiian rănit în luptele dela Băcani-Tutova. A participat cu echipa morții la luptele din Ardeal și a fost închis la Alba Iulia. Victor Gheorghiu fusese eliberat dela închisoarea Tg. Ocna și concentrat. Primind o permisie de câteva zile să-și vadă soția, care era originară din Turnu Severin, e surprins în acest oraș de evenimentele din Septembrie 1939 și împușcat. Au mai fost împușcați la Covurlui C. Popa și Mihalache. Nu se mai află printre cei vii nici Nicolae Constantinescu, Nicadorul și ncic Decemvirul Caratânaș, care aparținuse tot Frăției de Cruce din Galați.

Am plecat la Galați să-mi văd familia. Vechile legături din timpul prigoanei mai funcționau încă noi, cei ieșiți de curând din lagăre, aveam un mijloc de prientare. Una era ceeace auzeam că se discuta în afară cu destinderea și alta era poziția noastră sufletească. Împreună cu cei ce lucraseră din timpul prigoanei, căutam să ne regăsim în vechiul nostru mediu legionar.

Pentru a ne restabili unitatea noastră sufletească, după sbuciumul prin care am trecut, prin luna Iulie, ne-am reîntâlnit la București în jurul lui Tocu, vechii frați de cruce. Rostul reîntâlnirii era orientarea noastră și strângerea rândurilor.

Eu am rămas la București. În afară de cercul gălățenilor, aveam legături strânse cu Dr. Apostolescu și Nae Mazilescu. Nae Mazilescu, în lagăr, a fost foarte bun. A venit din afară cu un alt suflu.

De prin luna August încep pregătirile de acțiune. Dr. Apostolescu și Nae Mazilescu primiau elemente din provincie și se îngrijau de încartiruirea lor. Între Galați și București se stabilește o circulație vie. În această bătălie, vechii luptători din "Frația de Cruce" s'au amestecat cu tineri fedeciști, crescuți în prigoane. O parte a gălățenilor a fost repartizată la Brașov, restul la București.

Eu am căzut în lotul brașovenilor. Am plecat într'acolo în mai multe serii. Ne închiriam camere câte doi, câte trei, ca și cum eram în viligiatură. Eu am stat cu Nicolae Ion, undeva pe la Biserica Neagră. Cu ceilalți camarazi, răspândiți prin alte cartiere ale orașului, aveam legături zilnice prin serviciul de curierat. Natural că plimbându-ne prin oraș dădeam cu ochii de camarazi din alte echipe. Înrebându-i ce fac pe acolo, fiecare răspundea că a venit să ia aier. Se umpluse Brașovul de viligiaturisti legionari, o ocupație cu totul neobișnuită în viața lor. Am observat multe elemente din Ardeal și Moldova. Prahovenii, în special, erau în număr impunător. Cei mai mulți dintre ei fusesem în lagărele dela Ciuc și Vaslui.

Lovitura a fost proiectată inițial pentru 31 August. Cu o zi înainte am primit înștiințarea că

s'a amânat cu trei zile. A doua zi aflăm de arbitrajul dela Viena și eliberarea dela Bistrița a Generalului Antonescu. Confuzia crește. La Brașov se desfășura mari manifestații pentru Ardeal. Guvernul le încurajază. Toată lumea se agită contra ungarilor și nu se mai gândea la adevăratul vinovat: la Rege. Simt cum durerea mi se urcă până în gât.

Însfârșit sosește clipa. În ziua de 3 Septembrie sosește la casa unde era Nicolae Ion, Horia Sima. Era îmbrăcat ca ofițer. Are ceva de vorbit și pleacă în grabă. Gălățeni, având un efectiv mare, au fost repartizați în mai multe puncte. Restul, împreună cu sibienii, așteptați să sosească în după-masa zilei, am format un grup special, destinat să provoace panică pe străzi și să desarmeze sergenții și patrulele de soldați. Boian, omul de legătură al Comandantului pentru Brașov, trebuia să ne comunica momentul și raza intervenției noastre.

Locul de adunare al echipelor noastre era pe Tâmpa. În întineric recunoaștem pe Mitu Banca, cu vreo 40 sibieni. Ne îmbrățișăm și vorbim pe șoptite. Ceilalți s'au îmfundat între copacii din marginea aleelor, în așteptare.

Stăm noi cât stăm dar Boian nu mai apare. Ne uităm la ceas. Se apropie ora atacului. Indată după ora 9, se aud primele împușcături. La noi nu sosește nimeni. Impușcăturile continuă. Agitația din oraș crește. Ce facem? Nimeni nu vine să ne anunțe. Stăm ce stă și apoi coborâm în piața mare la sfat. Lumea îngrozită, evacua în grabă restaurantele, fugind pe la casele lor. Pânica era extraordinară.

Noi ne decidem să mărim agitația din oraș și începem să tragem focuri în aier. Din toate părțile se aud revolverele. Lumea fuge și mai îngrozită. Se împleteau și cădeau unii peste al-

ții grămadă. Aveam impresia că sunt oameni care cad loviți de gloanțe, că sunt sute de cadavre, împușcați, și ne mirăm de unde, căci noi nu trăgeam decât în aier. Coșmarul nostru n'a durat decât secunde, căci morții se despletaciau și o luau din nou la sănătoasa cam vreo jumătate de ceas durează această stare haotică, până ce apar primele grupuri de soldați. Ne retragem în marginea orașului, unde stăm peste noapte.

A doua zi, 4 studenți coborâm în oraș să vedem ce mai este. Aflăm că postul de radio Bod n'a putut fi cucerit, că atacurile în celelalte puncte ale Brașovului au eșuat, dar că legionarii rezistă la telefoane și la chestura de poliție.

În echipa dela telefoane, condusă de Popa Nicolae și Crăcea, erau și doi gălățeni: Sogoreanu și Dumitru Ionescu. Sogoreanu avea o soră, angajată la telefoane. El a putut să o viziteze și cu acest prilej, a văzut cum stau lucrurile pe acolo: clădirea, intrările, efectivul de pază, personalul. Când a năvălit echipa, telefonistele s'au speriat rău. Una a leșinat, auzind împușcături. Natural că nici sora lui Sogoreanu nu avea cunoștință de cece avea să urmeze. Dar a fost de mare folos după aceea. Căci cunoscând manipularea telefoanelor, a executat întocmai ordinele echipei. A blocat centrala telefonică dela Brașov, ale cărei linii deservea întregul Ardeal, și nu dădea altă legătură decât la chestura de poliție. Când întreba cineva din provincie sau Capitală de situația dela Brașov, era Dr. Apostolescu care răspundea.

Pe la amiază, se aude de numirea Gen. Antonescu ca prim-ministru al țării. În aceeași seară încep eliberările. Atmosfera s'a schimbat. Lumea începe din nou să se adune pe stradă. Joi dimineața, în 5 Septembrie, încep mari manifestații la Brașov, conduse de Nicolae Petrascu. Din pământ se

formează o coloană de vreo câteva sute de legionari. După amiază plec la București, dornic să văd ce se întâmplă acolo. Seara particip la grandioasele manifestații legionare din fața Palatului Regal. Întreaga populație bucureșteană se asociază acțiunii legionare, cerând abdicarea regelui. Am văzut unități din C.M.L. cari împărțeau cu brațele manifeste legionare. A doua zi, Vineri, 6 Septembrie 1940, regele renunță la tron în favoarea fiului său, Mihai.

Ne-am reîntâlnit la sediul din Str. Gutenberg.

Câte goluri, Doamne, în urma noastră. Câți dintre noi n'au mai apucat ziua victoriei!

Aud că Gheorghe Greco a fost rănit grav în ciocnirile dela Palat. Mă duc repede și îl vizitez. Comandantul nu pregeta nici el și strânge mâna vitezului.

Atitudinea organizației de Covurlui față de acțiunea din 3 Septembrie a fost aceea a luptătorilor de totdeauna. Frăția de Cruce dela Galați a participat la revoluția din 3 Septembrie, mânăta de tradiția ei de vitejie. Un instinct sănătos, instinctul de luptător, și-a călăuzit și în aceste momente decisive. Abia ieșiți din lagăre și închisori, cu rândurile rărite de gloanțele vrășmașilor și trupurile slăbite de boli și suferințe, legionarii din Galați n'au pregetat să se asvârle într'o nouă bătălie. Ei nu s'au orientat după sofismele unora sau altora, ci au răspuns unui apel care convenea cerințelor intime ale sufletului lor. Unde era luptă și jertfă, acolo era Mișcarea. Nimic n'a putut să le sdruncine încrederea în victoria finală. Ei au recunoscut în Horia Sima, prin instinctul lor de luptător, pe noul șef. Peste 40 de elemente au răspuns chemării lui, după ce în tot cursul prigoanei organizația dela Covurlui n'a lipsit niciodată dela datorie. Recunoașterea unui șef ca și a unui moment istoric nu se poate face decât în înclista-

re cu evenimentele. Era acelaș spirit de luptă din 1925, al Frăției de Cruce din Galați, care depunea o nouă mărturie pentru idealul Mișcării.

EPILOG

Comandantul-Ajutor Dumitru Ionescu și instructorul legionar Sogoreanu au fost împușcați din ordinul lui Antonescu în curtea închisorii Galați, în săptămâna Patimilor din anul 1941. Au fost acuzați că ar fi ascuns niște pistoale, după ce au fost groaznic schingiuiți ca să recunoască că le aparțineu.

Astfel răsplătea Antonescu pe acei pe ale căror jertfe se ridicase.

Paris, 24 Iunie 1952

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
1. Cuvânt înainte	1
2. Frățiile de Cruce	3
3. Cea dintâi întreprindere comercială a Mișcării	6
4. 8 Noembrie 1929	14
5. Adunarea dela Cahul	16
6. Expediția din Bucovina și Maramureș	17
7. Lupta dela Neamț	28
8. Tutova	31
9. Digul dela Vișani	36
10. Alegerile din 1933	40
11. Căderea lui Duca - Prigoana continuă	53
12. Tradarea	55
13. Domm la Eforie	64
14. Din nou în acțiune	66
15. Bolnav la Predeal	68
16. Prigoana cea mare	69
17. Asasinarea Căpitanului	73
18. Destinderea	76
19. Spre biruință	78
20. Epilog	84

№ 13

